

**37. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Állam- és Jogtudományi Szekció**

Budapest, 2025. március 24–26.

Rendező intézmény:
Károli Gáspár Református Egyetem
Állam- és Jogtudományi Kar

Állam- és Jog-
tudományi Szekció

**A hitelsértésről szóló 1932: IX. tc. dogmatikai elemzése a
Budapesti Királyi Ítéltábla illetékességi körébe tartozó
törvényszékek gyakorlatában (1932-1935)**

Kézirat lezárásának dátuma:

2024. 05. 24.

Tartalom

Bevezetés	3
I. A hitelsértésről szóló törvény megalkotásának körülményei.....	4
I. 1. Gazdasági körülmények: bizalmi -és hitelválság	4
I.2. Jogalkotási körülmények: az 1932 előtt szabályozási struktúra hiányosságai	6
II. Kodifikációtörténet és a jogalkotói célkitűzés.....	8
II.1. Az 1929. évi tervezet a hitelezőket károsító visszaélések szigorúbb megtorlásáról	8
II.2. A törvényjavaslat országgyűlési vitája.....	9
III. A hitelsértés jogi tárgya.....	12
IV. A hitelsértés tevékenységi tárgya	13
IV.1. Dogmatikai háttér	13
IV.2. A Kúria gyakorlata.....	14
IV. 3. A kielégítés alapjául szolgáló vagyon tárgya az alsóbb szintű bíróságok gyakorlatában	15
IV. 4. A kielégítés alapjául szolgáló vagyon mértéke az alsóbb bíróságok gyakorlatában ...	17
V. A hitelsértés elkövetési magatartásai.....	18
V.1. Dogmatikai háttér	18
V.2. A Kúria gyakorlata.....	20
V.3. Az alsóbb szintű bíróságok gyakorlata	22
VI. A hitelsértés tettese: az adós.....	25
VI.1. Dogmatikai álláspontok.....	25
VI.2. A Kúria gyakorlata	26
VI.3. Az alsóbb szintű bíróságok gyakorlata.....	27
VII. A bűnösségi konstrukció kérdése	28
VII.1. Dogmatikai álláspontok	28
VII. 2. A Kúria gyakorlata.....	30
VII.3. Az alsóbb szintű bíróságok gyakorlata	31
Konklúzió.....	35
Irodalomjegyzék.....	37

Bevezetés¹

A két világháború közötti Magyarországon egy sajátos büntetőjog-alkotási tendencia érvényesült, melyet egyfelől addig ismeretlen tényállások kriminalizálása, másfelől a Csemegi-kódexben szereplő bűncselekmények külön törvényekben való újraszabályozása jellemzett. Ennek a folyamatnak volt a része a hitelsértésről szóló 1932:IX. tc. (Továbbiakban: Hs.) megalkotása, mellyel a jogalkotó hatályon kívül helyezte a Csemegi-kódex csalárd és vétkes bukásra vonatkozó rendelkezéseit, átformálva a fizetéseképtelenségi deliktumok dogmatikai rendszerét. Ebben az időszakban – különösen a nagy gazdasági világválság idején – világossá vált, hogy a hagyományos vagyon elleni deliktumok mellett egyre jobban átszövik a gazdasági életet azok a csalárd magatartások, amelyek nem kizárólag az egyén gazdasági érdekeit sértik vagy veszélyeztetik, hanem bénítóan hatnak a nemzetgazdaság vagy annak valamely szegmensének zavartalan működésére. Ezt szemlélteti Váry Albert képviselőházi felszólalása is a Hs. országgyűlési vitája során: *„Ma már nem csak az útszélén és az erdőben kell óvakodnunk a haramiáktól, hanem – sajnos – a gazdasági, kereskedelmi és pénzügyi élet ingoványaiban és mocsaraiban is.”*² A nagy gazdasági világválság idején Magyarországon egy hitelforgalmi válság bontakozott ki, melyre a jogalkotó a hitelező- és adósvédelem büntetőjogi normáinak újraszabályozásával reagált, ami végső soron a fizetéseképtelenségi büntetőjog átstrukturálásához vezetett. A modern csődbűncselekménynek hosszú utat kellett bejárnia, mire elnyerte mai formáját, s ennek a fejlődésnek képezi sarokkövét az 1932:IX. tc. Kutatásomnak aktualitást kölcsönöz, hogy az Alkotmánybíróság 15/2023. (VII. 24.) sz. határozatával megsemmisítette a Kúria 6/2018 büntető jogegységi határozatát.³ A Kúria ebben a határozatában a csődbűncselekmény jogi tárgyaként a gazdálkodás törvényes rendjét, a pénzforgalom biztonságát azonosította, s kimondta, hogy az egyes hitelezők vagyoni érdekeit a tényállás nem részesíti közvetlen védelemben, kizárva, hogy a hitelezők sértettként lépjenek fel a büntetőeljárásban. Márki Zoltán és Szívós Mária alkotmánybírók párhuzamos indokolásaikban pedig amellet száltak síkra, hogy a csődbűncselekmény közvetlenül a hitelezők érdekeit részesíti védelemben, jogtörténeti érvelést is felhozva a Kúria dogmatikailag helytelen jogtárgykoncepciójával szemben.⁴

¹ Nyilatkozom, hogy a kutatáshoz és dolgozatom megírásához nem használtam fel mesterséges intelligenciát.

² KN 1931-1936. VI. k 227.

³ 6/2018. számú BJE határozat; SZOMORA 2023. 626-627.

⁴ 15/2023. (VII. 24.) AB határozat [77] – [83]; [89]–[90].

Kutatásom során elsőként arra kívánok választ adni, hogy milyen gazdasági és jogi körülmények indokolták a Hs. megalkotását, mi indokolta a fizetéseképtelenségi büntetőjog strukturális átalakítását? Ez maga után vonja annak vizsgálatát, hogy a hitelsértési törvény milyen dogmatikai változásokat eredményezett az 1932 előtti jogállapotokhoz képest. A felvázolt aktualitással összefüggésben pedig arra a kérdésre keresem a választ, hogy mi volt a hitelsértés által védett jogi tárgy, igazolható-e jogtörténetileg a párhuzamos indokolásokban kifejtett jogtárgykoncepció? E kérdések megválaszolásához egy három elemből álló kutatás-módszertant alkalmaztam: (1) elsőként a releváns büntetőjogi szakirodalmat tekintettem át (pl.: *Angyal Pál, Mecsér József, Zöldy Miklós* munkái), (2) ezt követően a Kúria döntvényeit elemeztem az 1932-1935 közötti időszakban, (3) végül a Budapesti Királyi Ítéltábla illetékességi körébe tartozó törvényszékek gyakorlatát dolgoztam fel az előbb említett intervallumban Budapest Főváros Levéltára (Továbbiakban: BFL) VII. 1. d. törzsszám alatt őrzött dokumentumai alapján. Abban az esetben, ha az ítélet elsőfokon nem emelkedett jogerőre, az ügyhöz tartozó ítéltáblai, illetve kúriai határozatokat is áttekintettem. Ez összesen 35 db ítélet szisztematikus feldolgozását jelentette. A téma elemzése során kiemelt hangsúlyt fektettem a jogszabály teleologikus értelmezésére, melyhez szükség volt a jogalkotói akarat részletes elemzésére Országgyűlési Naplók és Irományok alapján. Mivel a törvényhozói akarat szorosan kapcsolódott a kormányzat gazdaságpolitikai célkitűzéseéhez, így elengedhetetlen volt a vonatkozó gazdaságtörténeti munkák áttekintése is (pl.: *Kaposi Zoltán, Tomka Béla* munkái).

I. A hitelsértésről szóló törvény megalkotásának körülményei

I. 1. Gazdasági körülmények: bizalmi -és hitelválság

A csődbűncselekmény újraszabályozására irányuló törvényhozói akarat megértése és a jogtárgycentrikus elemzés érdekében szükséges megvizsgálni, hogy milyen gazdasági körülmények húzódtak meg az 1932. évi jogalkotói lépés mögött. Az első világháborút követően az európai államok gazdasági konszolidációjában nagy szerep jutott az USA által nyújtott hiteleknek. Ennek következtében – mint azt *Kaposi Zoltán* is megerősíti – azoknak az államoknak kellett a legsúlyosabb gazdasági krízishelyzettel számolnia, melyek gazdasága jelentős mértékben függött az amerikai kölcsönöktől.⁵ Magyarországon az 1924-1925 közötti stabilizációt követően elsőként 1928-ban mutatkoztak meg a válság jelei. Ennek oka az volt, hogy az 1920-as évek második felére az USA-ban bekövetkező gazdasági konjunktúra hatására

⁵ KAPOSZ 2002. 295.

egyfajta spekulációs láz bontakozott ki: a beruházások száma folyamatosan nőtt, ami a felvevőpiac kiszélesedéséhez vezetett, ez pedig újabb hazai beruházásokra motiválta a tőketulajdonosokat. A tengerentúli befektetők számára így a hazai részvények előnyösebb befektetésnek kínálóztak, minek következtében elkezdődött az amerikai tőke kiáramlása Európából. A tőkebehozatal így Magyarországon is visszaesett, ami pénzügyi feszültségeket generált, rámutatva a korábbi stabilizáció felszínességére, mint azt *Tomka Béla* megállapítja.⁶

Az 1929 októberi new yorki tőzsdekrachot követően a válság fokozatosan mélyült el Európában, s egyik legkritikusabb pontja a hitelrendszer 1931. évi összeomlása volt. A hitelválság 1931 májusában kezdődött a bécsi óriásbank, a *Creditanstalt* összeomlásával, júliusban pedig a német *Danatbank* ment csődbe.⁷ Az osztrák és német bankválság hatására pánikhangulat lett úrrá Magyarországon, melynek következtében a kormány három napos bankzárlatot rendelt el. A gazdasági válság Magyarországon alapvetően két területen éreztette hatását: egyrészt a világpiaci áresések miatt a mezőgazdasági termékek ára folyamatosan csökkent, egyre jobban kinyílt az agrárrolló, másrészt a folyamatos külföldi hitelfelmondások következtében egy általános hitel- és bizalmi válság bontakozott ki a kereskedelmi életben. Ennek következtében az ideiglenes betétkiviteli korlátozás mellett a kormány kötött devizagazdálkodást vezetett be (Magyar Nemzeti Bank engedélyére volt szükség a külföldi devizában teljesítendő fizetések teljesítéséhez, külföldi hitel felvételéhez).⁸ Az agrárrolló kinyílása és a külföldi hitelek felmondása miatti hitelválság összekapcsolódott egymással. A mezőgazdasági szektor stagnálása csökkentette az ágazat bevételeit, a termelők adóssága folyamatosan nőtt, azonban a hitelfelvételi lehetőségek beszűkülése miatt nem tudtak újabb hiteleket felvenni. Az egyre növekvő adósságállomány miatt egyre több bírósági végrehajtás indult ellenük,⁹ A jogalkotónak ki kellett alakítania egy olyan jogi környezetet, amely biztosítja a külföldi hitelek beáramlását és a hazai hitelforgalom reorganizálását. A megfelelő hitelezővédelem kiépítése egyszerre kívánta meg a preventív és represszív jellegű jogintézmények kiépítését, köztük a hitelezőket károsító csalárd magatartások kriminalizálását vagy újraszabályozását. *Lengyel Aurél* megállapítása szerint az büntetőjogi védelem azért bírt szignifikáns jelentőséggel, mert ha a hitelező az általa nyújtott hitel biztonságának csekélyebb

⁶ TOMKA 2011. 91.

⁷ KAPOSÍ 2002. 295.

⁸ TOMKA 2000. 119.

⁹ KAPOSÍ 2002. 297.

fokát véli felfedezni, akkor a megnövekedett hitelkockázat következtében a hitel is drágul, ami a hitelforgalomra negatív hatást gyakorol,¹⁰ főleg egy gazdaságilag vészterhes időszakban.

I.2. Jogalkotási körülmények: az 1932 előtt szabályozási struktúra hiányosságai

A világválság okozta hitelforgalmi krízis csupán közvetlen kiváltó oka volt a hitelsértés tényállása megalkotásának, a fizetéseképtelenségi büntetőjog revíziója már az 1890-es évek óta napirenden volt.¹¹ A büntetőjogi reform egyre érlelődő gondolata egyfelől a gazdasági helyzet megváltozásával volt összefüggésbe hozható, hiszen a hitelezőket védelmező Csemegi-kódexben szereplő tényállások egy olyan korszakban születtek, melyben „[...] még azok a bűncselekmények, amelyek az ipari kapitalizmus üzemében ma már megszokott melléktermékek, szórványosságukban még nem emelkedtek gyakorlati jelentőségre.”¹²

A másik fő probléma azzal függött össze, hogy a büntetőjog kodifikációja megelőzte az 1881. évi csődtörvény megalkotását, így a fizetéseképtelenséggel összefüggő deliktumok megalkotása során az 1840:22. tc. képezte a mögöttes normaanyagot. Az 1878:V. tc. által szabályozott csalárd és vétkes bukás tettese kizárólag vagyombukott lehetett, bukottnak pedig az 1840. évi csődtörvény rendelkezései alapján csak azt a személyt lehetett tekinteni, aki ellen joghatályosan csődöt nyitottak,¹³ tehát a csődnyitás büntethetőségi feltételnek minősült.¹⁴ Ebből dogmatikailag az következett, hogy amennyiben a fizetéseképtelen elkövető ellen nem nyitottak csődöt még kísérlet címén sem volt felelősségre vonható. Az alaki értelemben vett csőd azt jelentette, hogy a csődtörvény alapján csődöt nyitottak az adós ellen, s innentől kezdve az adós vagyona kikerült a rendelkezése alól és rá vonatkozóan idegen vagyonnak minősült.¹⁵ A materiális értelemben vett fizetéseképtelenség pedig a fogalom közgazdaságtani vetületét jelenti, miszerint az adós vagyonában lévő aktívák meghaladják a passzívákat. *Vargha Ferenc* már 1892-ben rámutatott a szabályozás hiányosságára, kiemelve hogy a materiális és alaki értelemben vett fizetéseképtelen helyzetben kifejtett csalárd magatartások egyaránt veszélyeztetik a bűncselekmény jogi tárgyát: „*Homlokegyenest ellenkezik az ember*

¹⁰ LENGYEL 1929. 8.

¹¹ LENGYEL 1932. 78.

¹² LENGYEL 1929. 5.

¹³ 1878:V. tc.indokolása a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekről és vétségekről. Részletes indokolás a 389. §-hoz; BERNHARD 1914. 22.; Az 1840: XXII. tc. büntetőjogi vonatkozásairól részletesen lásd: DELACASSE 2023. 216-218.

¹⁴ A büntethetőségi feltétel egy olyan tényállási elem, melyet nem kell átfogni az elkövető szándékának vagy gondatlanságának, illetve az elkövetési magatartással sincs kauzális kapcsolatban, s „*miután a bukás ténye a causalityason kívül fekszik, ebből folyólag kétségtelen, hogy az a büntetendőségnek föltételét képezi.*” In: VARGHA 1892. 396.

¹⁵ BERNHARD 1914. 25.

*igazságérzetével, hogy mérleghiány miatt becsukjuk azt a szerencsétlen bukottat, aki ellen a csődnyitással a formális bukás már kimondatott; ellenben összetett kezekkel kell néznünk azt, hogy az anyagilag bukott elhordja raktárát s ezt nem akadályozhatjuk meg.”[...]*¹⁶

A jogalkotó már a Csemegi-kódex megalkotásakor is észlelte a szabályozási hézagot, viszont a törvény indokolásában kifejtette, hogy azért nem terjeszthette ki a büntetendőséget a materiális fizetéseképtelenség egyes eseteire, mert az 1840. évi csődtörvény értelmében kizárólag az volt bukottnak tekintendő, aki ellen formálisan is csődöt nyitottak: „[...] *bár a hézag tagadhatlan, mindazonáltal azon nézetben valánk: hogy a fizetések beszüntetésének hatálya iránti rendelkezés, valamint annak meghatározása, hogy mi értetik a fizetések megszüntetése alatt, a csődtörvénybe tartozik, s hogy büntetőtörvénykönyv, itt úgy, mint sok más kérdésben, a létező jogállapotr [...] támaszkodhatik.*”¹⁷ A kényszerű hézagot a jogalkotó egy *quasi* csalási alakzat megalkotásával igyekezett orvosolni, melyet az a fizetéseképtelenségbe jutott adós követett el, aki a hitelezők megkárosításának célzatával fejtette ki a csalárd bukás valamely elkövetési magatartását (pl.: valótlan adósság elismerése, értéktárgy elidegenítése). Az adós e magatartása csak abban az esetben volt büntetendő, ha azért nem nyitattott ellene csőd, mert csak egy hitelezője volt vagy vagyona a csőd költségeinek fedezésére sem volt elegendő.¹⁸ A törvényhozó igyekezete ellenére e tényállás sem biztosított teljeskörű védelmet az olyan cselekmények ellen, melyek a hitelezők követelési jogát veszélyeztették. Egyrészt csak annak az adósnak a magatartását rendelte büntetni, aki fizetéseképtelen helyzetbe jutott, így büntetlenül maradtak azok a cselekményei melynek során nem vált fizetéseképtelenné, hanem a jövőbeli behajtási eljárás sikerét kívánta megíúsítani a kielégítés alapjául szolgáló fedezet jogtalan elvonásával.¹⁹ Másrészt kizárólag akkor volt tényállásszerű a cselekmény, ha a fenti két okból nem került sor csődnyitásra a bíróság részéről. A Képviselőház igazságügyi bizottsága a Hs. törvényjavaslatának tárgyalása során mutatott rá e negatív feltétek gyakorlati szempontú aggályaira: „[...] *gyakorlati alkalmazásának körét a legszűkebbre szorítja, mert ha hiányzik a hitelezők többsége, vagy a költségek fedezésére elégséges vagyon, úgyszólván soha senki nem fog előterjeszteni, ilyen esetben nyilvánvalóan alaptalan, csődnyitási kérelmet.*”²⁰

¹⁶ VARGHA 1892. 397.

¹⁷ 1878:V. tc. indokolása. Részletes indokolás a 389. §-hoz.

¹⁸ 1878: V. tc. 387. §.

¹⁹ A jogalkotó ezt egy további *quasi* csalási alakzat megalkotásával igyekezett kompenzálni, melyet az követett el, aki a hitelezők megkárosítására irányuló céllal a bekövetkező hatósági végrehajtás előtt a vagyonához tartozó értéktárgyakat elrejtette, eltitkolta, elidegenítette, megrongálta, illetve adósságokat vagy jogügyleteket koholt. Lásd: 1878: V. tc. 386. §.

²⁰ KI 1931-1936. I. k. 579.

Angyal Pál kiemelte, hogy a büntethetőségi feltételen kívül nem volt kielégítő az elkövetési magatartások zárt taxációs felsorolása,²¹ hiszen a jogtalan vagyonsökkentést megvalósító összes magatartási formát nem láthatta előre a jogalkotó.²² *Angyal* emellett reflektált a Csemegi-kódex azon rendelkezésére, melynek értelmében ha kereskedelmi társaság vagy egyesület ellen nyitottak csődöt és a jogi személy vagyonára követték el a csalárd vagy vétkes bukást, akkor a büntetőjogi felelősség azt terhelte, aki a bűncselekményt tényleges elkövette. Ennek következtében a jogi személy vezetőjének magatartása büntetlenül maradt, ami különösen akkor jelentett problémát, ha a felügyeleti vagy ellenőrzési kötelezettség elmulasztása tette lehetővé a bűncselekmény elkövetését.²³ Az szabályozási hézagokon túlmenően fontos kiemelni, hogy a fizetéseképtelenségi büntetőjog az első világháborút követően rendkívül fragmentálttá vált, jellemzően más jogterületeket szabályozó törvények tartalmaztak hitelezőket károsító magatartásokat.²⁴

II. Kodifikációtörténet és a jogalkotói célkitűzés

II.1. Az 1929. évi tervezet a hitelezőket károsító visszaélések szigorúbb megtorlásáról

A fizetéseképtelenségi büntetőjog revíziójának gondolata 1929-ben tervezeti formát öltött. A tervezet szinte változatlanul fenntartotta a csalárd és vétkes bukás kategóriáját, viszont kiegészítette a hitelezőket károsító deliktumok körét egy harmadik alakzattal, melynek a „hitelezők kijátszása” nevet adta.²⁵ Ez utóbbit az az adós követte el, aki abból a célból valósította meg a törvényben meghatározott elkövetési magatartások egyikét,²⁶ hogy egy vagy több hitelezőjének kielégítését megghiúsítsa. Ez az alakzat azonban csak szubszidiárius volt, abban az esetben valósulhatott meg, ha az elkövető cselekménye nem esett súlyosabb megítélés alá, tehát nem realizált csalárd bukást.²⁷

²¹ Az elkövetési magatartásokhoz és azok csoportosításához lásd bővebben: *ANGYAL* 1929. 156-161.

²² *ANGYAL* 1942. 92.

²³ *Uo.*

²⁴ Ilyen volt a csődön kívüli kényszeregyességről szóló 1916:V. tc., mely többek között kriminalizálta a koholt követelés csőd- és kényszeregyezségi eljárásban való érvényesítését, de ide sorolható a a biztosító magánvállalatok állami felügyeletéről szóló 1923:VIII. tc. 9. §-ában felsorolt vétségek is. *EGRI BÓNIS* 1931. 8.; *LENGYEL* 1929. 14-15.; A kényszeregyezségről bővebben: *PÉTERVÁRI* 2020. 166-169.

²⁵ *LENGYEL* 1929. 35.

²⁶ Az alternatív kapcsolatban lévő elkövetési magatartások a következők voltak: a vagyonhoz tartozó értéktárgy elrejtése, eltitkolása, értéken aluli elidegenítése, elajándékozása, megrongálása, megsemmisítése; az őt megillető követelés elengedése vagy eltitkolása; jogügylet koholása, adósság színlelése.

²⁷ *LENGYEL* 1929. 35.

A tervezet legfontosabb újítása volt, hogy megszüntette a formális csődnyitást mint büntethetőségi feltételt. Ezt a következőképpen oldotta meg: a csalárd és vétkes bukás tettese továbbra is a vagyonbukott lehetett, azonban a tervezet egy *sui generis* büntetőjogi fogalmat generált a vagyonbukotti státusra nézve. Eszerint „*vagyonbukott az olyan adós, aki amiatt, mert tartozásai vagyonát meghaladják, vagy más okból fizetéseképtelen vagy aki fizetéseképtelenséget színlel*”, kiegészítve azzal, hogy „*a kereskedő – ideértve a kereskedelmi társaságokat is – akkor is vagyonbukott, ha fizetéseit megszünteti.*”²⁸ A tervezet fenti rendelkezéseiből kirajzolódni látszik, hogy a jogalkotó a büntethetőségi feltétel megszüntetésével a hitelezőket károsító magatartások büntetendőségét ki kívánta terjeszteni az elkövetés virtuális időbeli síkján.

II.2. A törvényjavaslat országgyűlési vitája

A hitelsértésről szóló törvényjavaslatot Zsitvay Tibor igazságügyminiszter terjesztette a Képviselőház elé 1931 december 9-én.²⁹ A javaslat általános vitáját Dési Géza egységespárti képviselő felszólalása nyitotta meg. A felszólaló elsőként kiemelte, hogy a termelési krízis szorosan összekapcsolódik az országban kibontakozó hitelválsággal, ezáltal a javaslat célja a hitelbiztonság megteremtése.³⁰ A képviselő álláspontja szerint a hitelsértés kriminalizálása nem csak a hitelezők egyéni érdekeit védelmezi, hanem az ország hitelképességét is oltalom alá helyezi, hiszen „*[...] a külföld a szerint ítéli meg az ország erkölcsi állományát és hitelképességét, vajjon polgárai anyagi. szellemi és erkölcsi tekintetben milyen értéket képviselnek [...], az adott szónak és írott kötelező erőnek szentsége uralkodik-e a gazdasági életben.*”³¹ A felszólalásból kitűnik, hogy a hitelforgalom büntetőjogi eszközökkel való körülbástyázása a külföldi hitelezők tőkéjének visszaáramlása és a közhitel védelme szempontjából is kardinális fontosságú volt. Dési ezt követően az addigi szabályozás hiányosságaira reflektált, kiemelve a csődnyitás mint büntethetőségi feltétel problémáját, valamint a fizetéseképtelenséggel összefüggő büntetőnormák fragmentált jellegét a jogrendszerben. Rámutatott arra, hogy az 1878 óta folyamatban lévő módosítások ellenére van egy olyan adósi magatartás, amely ellen a fennálló szabályozási környezet nem nyújt védelmet: az az eset mikor az adós még azt megelőzően fejt ki jogtalan vagyoncsökkentő magatartást mielőtt közte és a hitelező között bármilyen hatósági eljárás lenne folyamatban. Ezen a ponton szintén megerősítést nyer, hogy a jogalkotói cél a büntetendőség előbbre hozatalára irányult

²⁸ NOVÁK 1929. 5; 9-12.

²⁹ KN 1931-1936. III. k. 202.

³⁰ KN 1931-1936. VI. k. 217.

³¹ Uo.

olyan bűncselekményi alakzat létrehozása által, „*amely bármilyen külső eljárás mozzanataitól függetlenül rendelkezik*” a hitelezőket megkárosító cselekményekről.³²

Ezt követően *Magyar Pál* szólalt fel, aki elsőként kifejtette, hogy a hitelnyújtás során a hitelezőnek adott tárgyi biztosítékokon kívül nagy szerep jut a jogi biztonságnak,³³ másként fogalmazva a megfelelő visszatartó erővel bíró represszív normáknak, melyek képesek védelmet nyújtani az adós fedezetelvonó cselekményei ellen. *Désihez* hasonlóan a külföldi tőke szempontjából ragadta meg ennek lényegét, mikor úgy fogalmazott, hogy „[...] *a külföldi tőke szempontjából igen lényeges az, hogy az ország, amelyben a tőke elhelyezkedést keres olyan törvényekkel bírjon, amely törvények eliminálják azt a hátrányt, amelyet az idegen országban való pereskedés jelent.*”³⁴

Az országgyűlési vita következő felszólalója *Váry Albert* volt. A képviselő elsőként megjegyezte, hogy a Csemegi-kódex a gazdasági fejlődés egy olyan periódusában született, mikor még nem volt gyakorlati relevanciája a hiteléletet veszélyeztető visszaéléseknek, a megváltozott gazdasági helyzetre azonban a jogalkotónak reagálnia kell.³⁵ *Váry* reflektált a fennálló jogállapot hiányosságaira. Utalt arra, hogy a 386. § alatti *quasi* csalási alakzat nem, hogy nem biztosított megfelelő védelmet a hitelezők számára, de a bírói gyakorlatban is jogbizonytalansághoz vezetett a „*a bekövetkező hatósági végrehajtás előtt*” tényállási elem értelmezése. Ez azzal magyarázható, hogy a bíróságok a rendelkezés hatályba lépésétől számított közel harminc évig kizárólag azon adósi magatartásokat szubszumálták a tényállás alá, melyeket a követelés jogerős bírói megállapítását követően követettek el. A Kúria csak az 1910-es évek elején mondta ki döntvényeiben, hogy a bűncselekménynek nem tényállási eleme a követelés peresítése vagy lejátsága, feloldva a több évtizedes bizonytalanságot.³⁶ A képviselő *Désihez* hasonlóan helyesnek találta az elkövetési magatartások zárt taxációjának megszüntetését, a büntethetőség elszakítását a csődnyitás feltételétől, valamint a tettesi kvalifikáció megváltoztatását a „*vagyombukotról*” „*adósra*”.³⁷ Álláspontja szerint az új tettesi kvalifikáció következtében a bűncselekmények nincs többé „*időbeli korlátja*”, ami azt jelenti, hogy „[...] *az adós attól a pillanattól kezdve, hogy hitelt vett igénybe, minden ilyen szándékos és jogtalan csökkentésért felelős.*”³⁸ Emellett „*állapotbeli korlátozás*” sem érvényesül többet,

³² KN 1931-1936. VI. k. 219.

³³ Uo. 220.

³⁴ Uo.

³⁵ Uo. 227.

³⁶ Lásd bővebben: 7573/1913. sz. BJD VIII. (1915) 12.; E. H. 3166 B. 914. sz. BHT V. (1915) 537.

³⁷ KN. 1931-1936. VI. k. 231-232.

³⁸ Uo. 234.

hiszen a bűncselekmény megvalósulása elvben független az anyagi/alaki értelemben vett fizetéseképtelenség fennállásától.³⁹

A Felsőházban nem bontakozott ki érdemi jogi diskurzus, a javaslatot általános ováció fogadta a képviselők körében. *Székács Antal* az Országos Hitelvédő Egylet elnöke, hangsúlyozta, hogy a hitelbiztonság megrendülése a leromlott adósmorállal hozható összefüggésbe, így a javaslat elsődleges célja annak javítása. Hozzátette, hogy a hitelsértés kriminalizálása nem kizárólag a hitelező érdeke, hanem a közhitel is.⁴⁰ A következő felszólaló a Budapesti Ügyvédi Kamara elnöke, *Pap József* volt, aki szerint két célja volt a javaslatnak: egyfelől a különböző jogszabályokban elhelyezkedő inszolvenciális büntetőjogi szabályok egy törvényben való egyesítése, másfelől pedig a szabályozási hézagok kiküszöbölése.⁴¹ *Pap* kisebb kritikával illette az elkövetési magatartás általános meghatározását, hiszen a taxációs módszer egyfajta iránytűt jelentett a bíróság és az adós számára. Az új szabályozási technika kapcsán felmerülő egyedüli aggodalma így az volt, hogy „*az üzleti forgalmat valamiképpen túlságosan meg ne akasszuk és ne gátoljuk, mert különben az emberek folytonos félelemben és rettegésben lesznek.*”⁴² Végül *Zsitvay Tibor* felszólalása következett, aki zárógondolatként kiemelte, hogy ugyan a hitel létrejötte elsősorban közgazdasági tényezők függvénye, azonban „*annak kellő mederben tartása a közgazdasági élet valódi céljainak szolgálatba való állítása a jó hiteltörvényektől függ.*”⁴³

Az országgyűlési vita elemzése alapján levonható a következtetés, hogy a hitelsértés tényállásának megalkotásával a jogalkotót több cél vezérelte. Kodifikáció-technikai értelemben szükség volt a különböző jogszabályokban található büntetőjogi normák egységesítésére egy külön törvényben. A szubjektív teleologikus értelemezés alapján a jogalkotó célja egyszerre irányult a hitelezők egyéni vagyoni érdekeinek védelmére és a hitelforgalom zavartalan működésének biztosítására. Ezt a gazdaságtörténeti tények is megerősítik, hiszen a bizalmi válság idején fontos nemzetgazdasági érdek fűződött a külföldi tőke beáramlásához, ami megkövetelte a hitelforgalom jogszabályok által védett rendjének kialakítását is.

³⁹ Uo. 234.

⁴⁰ FN 1931-1936. I. k. 223-224.

⁴¹ Uo. 225.

⁴² Uo. 227.

⁴³ Uo. 231.

III. A hitelsértés jogi tárgya

A jogi tárgy, a büntetőjog által védett érték, érdek tartalma időben soha nem állandó, a jogi tárgyak tartalmát a társadalmi-gazdasági rend változása befolyásolja.⁴⁴ Kérdés, hogy a hitelválság által generált problémákra adott büntetőjogi válasz, az inszolvenciális büntetőjog újraszabályozása milyen változást idézett elő e cselekmények jogi tárgyát illetően. Mivel az országgyűlési vita alapján körvonalazódni látszik, hogy egy heterogén jogi tárggyal állunk szemben, így a jogi tárgy absztrahálása helyett a funkció körülírására törekszem.⁴⁵

Angyal Pál a hitelezők vagyoni jogát, illetve anyagi érdekét azonosította jogi tárgyként.⁴⁶ *Angyal* abból indult ki, hogy a legfőbb jogalkotói törekvés a hitelsértés megalkotása során a büntetendőség függetlenítése volt a csődnyitástól, ami mögött a jogtudós azt a törvényhozói célkitűzést látta, hogy a hitelezőket károsító valamennyi magatartást a vagyon elleni bűncselekmények kategóriájába kívánt „átsorolni” a jogalkotó.⁴⁷ A teleologikus és történeti értelmezés ennek valamelyest ellentmond, hiszen a gazdasági viszonyok és a országgyűlési anyagok is arra utalnak, hogy a jogalkotó a hitelforgalom biztonságát, mint kollektív jogi tárgy védelmét is zászlajára tűzte. *Mecsér József* szintén az individuális felfogást képviselte, viszont a jogi tárgyat az 1. § által létrehozott törvényi egységből adódóan akként azonosította, hogy az nem más, mint az „*adós hitelezői összeségének az adós vagyonából való követeléskielégítési joga*”⁴⁸

A Kúria már 1932-ben több döntvényében is állást foglalt a cselekmény jogi tárgyát illetően. Az egyik alapul fekvő tényállásban az elkövetők úgy hiúsították meg több hitelező követelését, hogy kizárólag egy általuk kiválasztott hitelező követelését elégítették ki, mire a Kúria kimondta, hogy „[...] *a vádlottak egyúttal több hitelező követelését szándékosan csorbították is, mert meghiúsították, hogy ezek a hitelezők az egész csődvagyonból kapják arányos mértékű kielégítésüket.*”⁴⁹ A Kúria érveléséből kiolvasható, hogy tényállás célja, valamennyi hitelező arányos követelési jogának védelme. A bíróság egy másik döntvényében már *expressis verbis* kifejezésre juttatta, hogy az individuális jogtárgyszemlélet mellett foglalt állást, amikor a hatályon kívül helyezett 386. § szerinti *quasi* csalási alakzattal vetette össze a

⁴⁴ KARSAI 2012. 258.

⁴⁵ SZOMORA 2009. 12.

⁴⁶ ANGAL 1942. 101.

⁴⁷ Uo.

⁴⁸ MECSÉR 1940. 16.

⁴⁹ B. III. 3717/1932. sz. BJD XXVI. (1934) 170. (A döntvénytári határozatokat az alábbiak szerint jelölöm: a döntvény ügyszáma, majd a döntvénytár rövidítése, római számmal a kötet száma, zárójelben a kiadás éve, majd a döntvény száma).

hitelsértés bűncselekményét. Kimondta, hogy: „[...] a két törvényszakasz szövegéből, mint azokra vonatkozó miniszteri indokolásból, hogy a két tényálladék jogi védelmi tárgya azonos: a hitelezők joga.”⁵⁰

Zöldy Miklósnál már megfigyelhető egyfajta dichotómia a jogtárgyszemléletben, mikor a hitelezők vagyoni jogának sérelme mellett, kiemelte a bűncselekmény „közveszélyű voltát” is, kijelentve, hogy „[...]a gazdasági pangással, válságokkal karöltve járó tömeges bukások: szinte az állam hitelét, közbizalmát veszélyeztetik[...]”.⁵¹ Hozzátette azonban, hogy hibás a fizetéseképtelenséggel összefüggő deliktumok jogi tárgyát kizárólag a közérdek sérelmében látni.⁵² Hasonló megközelítést alkalmazott Túry Sándor Kornél. Érvelésének kiindulópontja, hogy a hitelező érdekét veszélyeztető vagy sértő cselekmény egyszerű vagyon elleni bűncselekmény, hiszen a hitelező vagyoni jogát érintette. Abban az esetben viszont, ha az elkövető magatartása nagyobb számú hitelező megkárosítására irányul, ezek a cselekmények tömegesen szövik át a gazdasági életet, így a nemzetgazdaság rendes működését is képesek veszélyeztetni. Ez azzal magyarázható, hogy a hitelező a nem megfelelően visszaszorított gazdasági kriminalitás láttán túl nagy rizikót látott a hitelnyújtásban, így az „epidémia-szerű bizonytalanság a kihitelezések nagymérvű megszorítását vonja szükségképpen maga után”,⁵³ ami a hitelforgalmat képes megbénítani vagy a hitelt túl „drágává tenni”, mint arra Lengyel Aurél is utal.⁵⁴

IV. A hitelsértés tevékenységi tárgya

IV.1. Dogmatikai háttér

A hitelsértés büntetettét az az adós követte el, aki a kielégítési alapul szolgáló vagyonát, a valóságban vagy színlelesen, jogtalanul csökkentette vagy hitelezője részére hozzáférhetetlenné tette és ezzel egy vagy több hitelezőjének kielégítését szándékosan megghiúsította vagy csorbította.⁵⁵ A hitelsértés tevékenységi tárgya az adósnak kielégítési alapul szolgáló vagyona volt.⁵⁶ A miniszteri indokolás és *Mecsér József* jogirodalmi álláspontja alapján további két kritériumnak kellett érvényesülnie a tevékenységi tárgy jogi természetét illetően: a

⁵⁰ B. III. 3628/1933. sz. BJD XXVII. (1935) 73.

⁵¹ ZÖLDY 1930. 5.

⁵² Uo.

⁵³ TÚRY 1941. 28-29.

⁵⁴ LENGYEL 1929. 8.

⁵⁵ 1932:IX. tc. 1. §.

⁵⁶ ANGYAL 1942. 102.

vagyonelemnek a végrehajtási jog szabályai értelmében lefoglalhatónak és értékkel bíró vagyonnak kellett lennie, nem lehetett ún. látszatvagyon.⁵⁷ A hitelezői követelés kielégítésére alkalmatlan látszatvagyon kizárása a tevékenységi tárgy köréből összhangban volt a törvény teleologikus értelmezésével, hiszen az elsődleges jogi tárgy a hitelezők követelési joga, melyet nem sért az értékkel nem bíró vagyon elvonása. A tevékenységi tárgy jogtárgyharmonikus értelmezése azért jelentős, mert a kielégítés alapjául szolgáló vagyon fogalmának megszorító vagy kiterjesztő értelmezése befolyásolta, hogy a büntetőjog mennyire avatkozott be a tulajdonosi magánautonómia körébe. Másként fogalmazva a tevékenységi tárgy körének szűkítése vagy tágítása határozta meg azt, hogy az adósi pozíció létrejöttét követően mely vagyonelemek tekintetében esik büntetőjogi korlátozás alá a használati és rendelkezési jog.⁵⁸ E korlátozások *Angyal* szerint abból vezethetők le, hogy valamennyi adóst terhelő kötelezettség a fizetőképesség megóvása a hitelezői követelések érdekében.⁵⁹ E problémakört jól szemlélteti *Váry Albert* képviselő felszólalásának részlete: „[...] a hitelező jogos követelése által korlátoztatom az én szabad rendelkezési jogomban, mert az a vagyon, amelyet a hitelezőtől kaptam, az a hitelezőé is, azzal úgy kell bánnom, hogy a hitelező szeme is lássa.”⁶⁰

IV.2. A Kúria gyakorlata

A dogmatikai absztrakciók ismeretében a következő lépés a Kúria gyakorlatának vizsgálata. A bíróság először 1932-ben alkotott döntvényt a tényállási elem tárgyában, mikor rögzítette, hogy a vagyon – adott körülmények közötti – csekély értéke kizárja a hitelsértés megvalósulását.⁶¹ Az alapul fekvő tényállásban az elkövető egy dohányüzletet ruházott át, melynek jövedelme az elkövető létminimumának biztosítására sem volt alkalmas, s a végrehajtás alá vonható jövedelem még a zárgondnok költségeit sem fedezte volna. A Kúria ezt követően tartalmi szempontól vizsgálta a tevékenységi tárgyat, s kimondta, hogy a kielégítésre szolgáló vagyon körébe nem csak testi dolgok tartoznak, hanem jogok és követelések is.⁶² Végül 1934-ben ez előbbi döntvényt absztrahálva elvi élel rögzítette, hogy nem csak a

⁵⁷ MECSÉR 1940. 14-15.; 1932:IX. tc. indokolása a hitelsértésről. Részletes indoklás az 1. §-hoz.

⁵⁸ *Szladist Károly* is kiemeli, hogy a használati jog, mint tulajdonosi részjogosítvány korlátozása alapulhat közérdeken, mikor például egy büntetőjogszabály a tulajdonost közérdekből bizonyos használati módoktól eltiltja. SZLADITS, 1930. 42.

⁵⁹ ANGAL 1942. 100.

⁶⁰ KN 1931-1936. VI. k. 234.

⁶¹ B. I. 3599/1933. sz. BJD XXVI. (1934) 163.

⁶² B. III. 4237/1933. sz. BJD XXVII. (1935) 79.

biztosítécul lekötött vagyon vonható a tevékenységi tárgy hatálya alá, hanem az adós egész szabad vagyona a tartozások kiegyenlítéséhez szükséges mértékben.⁶³

IV. 3. A kielégítés alapjául szolgáló vagyon tárgya az alsóbb szintű bíróságok gyakorlatában

Brett Imre ügyében a vádlottnak házbérhátraléka volt *Dr. Philippy Ödönné* bérbeadóval szemben.⁶⁴ A vádlott bérleszállítást akart elérni, amihez a bérbeadó nem járult hozzá, így a bérleti szerződést felmondta, a tartozás nagy részét kiegyenlítette, a fennmaradó részre pedig fizetési halasztást kért. A vádlott nem teljesített határidőben, így a bérbeadó a lakásán újból eredménytelenül sürgette a hátralék teljesítését.⁶⁵ A lakásba betérve észrevette, hogy a bútorok nagy része (székek, festmények, szőnyeg) hiányoznak. Bizonyítást nyert, hogy a vádlott az követelést biztosító törvényes zálogjog tárgyát képező vagyontárgyakat részben elszállíttatta, részben eladta harmadik személynek.⁶⁶ A Pestvidéki Kir. Törvényszék jelen ügyben tehát biztosítécul lekötött testi javakat azonosította elkövetési tárgyként.

Szükséges kiemelni, hogy nem csak a biztosítécul lekötött vagyon volt tényállásszerű, hanem az adós teljes szabad és végrehajtás alá vonható vagyona. Ezt példázza *Finn Antal* ügye. A személyfuvarozással foglalkozó vádlott 1931 márciusában öt utast szállított, amikor gyorsrajtás következtében egy távirópóznának ütközött, s két utas belehalt a sérüléseibe.⁶⁷ Az elhunyt *Ofsinka Lajos* özvegye és gyermekei polgári pert indítottak a vádlott ellen, melynek során tartásdíjat ítélt meg részükre a bíróság. Ezt követően *Finn Antal* ügyvédje egyezséget kötött a sértett hozzátartozóival, s megállapodtak abban, hogy oly módon fogja megfizetni a tartásdíjat, hogy a gépjárműben keletkezett károk nyomán a biztosító intézettől kiperlendő 1600 P összeget átruházza részükre. A vádlott azonban a pert később sem indította meg.⁶⁸ *Finn Antal* a Budapest Autóbusz Közlekedési Rt.-től készpénzben 1000. P végkielégítést, illetve 2 darab 500 P. értékű váltót kapott, melyet a vádlott az ügyvédi költségek kiegyenlítésére, valamint a gépjármű javíttatására fordított.⁶⁹ A bíróság döntése összhangban volt a Kúria azon álláspontjával miszerint nem csak a biztosítécul lekötött, megállapodásban szereplő vagyon (jelen esetben a biztosítótól kiperelt összeg) vonható a fogalom alá, hanem a végrehajtható vagyonból bármi, így a végkielégítés is.

⁶³ B. III. 5533/1933. sz. BJD XXVII. (1935) 80.

⁶⁴ BFL VII. 1. d. B. IV. 11325/1933/6. – 1933.

⁶⁵ Uo.

⁶⁶ Uo.

⁶⁷ BFL VII. 1. d. B. IV. 13647/ 7 -1932.

⁶⁸ Uo.

⁶⁹ Uo.

A kérdés, hogy negatív oldalról megközelítve mely vagyontárgyak zárhatók ki a kielégítés alapjául szolgáló vagyon köréből. *Iff. Kovács György* ügyében a vádlott adásvételi szerződést kötött, melynek tárgya egy Irsán fekvő ingatlan volt. A szerződés megkötését követően a vádlott az ingatlant birtokba vette, azonban felesége közreműködésével különféle ürügyeket (pl.: hiányzott egy üst a konyhából) hozott fel abból a célból, hogy a szerződés hatálya alól kivonja magát és a vételárat sem teljesítette. Az eladó által indított perben megállapítást nyert, hogy a szerződés érvényes és a Pestvidéki Kir. Törvényszék a vételár megfizetésére kötelezte. Az érvényes követelés ellenére a vádlott a továbbiakban sem teljesítette kötelezettségét, hanem egy másik irsai ingatlanra vonatkozóan is kötött egy adásvételi szerződést, melyben a felesége került feltüntetésre vevőként. E szerződés esetében a vételár követelés is kiegyenlítésre került. A vádlott azzal védekezett, hogy a pénz, amelyből a vételárat kifizette a feleségének különvagyonába tartozott, így az nem vonható a kielégítés alapjául szolgáló vagyon körébe. A törvényszék szerint azonban az ingatlan megvételére fordított pénzösszeg a férj, mint magánjogi főszerző tulajdoni körébe tartozott, annak női különvagyonát képező természetére még távoli adat sem merült fel. A törvényszék álláspontja szerint a pénzösszeg azért tartozott a vádlott tulajdoni körébe, mert volt egy jelentős forgalommal bíró, jövedelmező péküzlete, így a vételár forrása is egyértelmű.⁷⁰ A törvényszék megállapította a bűnösségét, az ítéletábra viszont bizonyítottság hiányában felmentette a vádlottat, arra hivatkozással, hogy péküzlet forgalma nem volt akkora, amely a vádlott családjának eltartásához szükséges költségeken felül biztosított volna olyan megtakarítást, amely az említett vételár kiegyenlítésére elegendőnek bizonyult volna.⁷¹ Mivel nem volt kétséget kizáróan bizonyítható, hogy a vételár alapjául szolgáló vagyon a saját péküzletének jövedelméből származott, így kénytelen volt elfogadni a vádlott azon védekezését, hogy a felesége különvagyonához tartozott, ebben az esetben viszont nem tényállásszerű a bűncselekmény. Levonható tehát a következtetés, hogy egy vagyonelem akkor minősült kielégítés alapjául szolgáló vagyonnak, ha az elkövető tulajdonát képezte.

Ezt erősítette meg a Budapesti Kir. Törvényszék is *Czeplédi József* ügyében. A történeti tényállás szerint az elkövető a *Vogel és Társai* nevű cég tulajdonában lévő üzlethelyiséget bérelt, azonban a bérleti díjat nem fizette, felhalmozva a tartozását. A felszólítás ellenére nem teljesítette azt, hanem az üzletében lévő varrógépeket és cipésszerszámokat *Nics Tamás* cipőkészítő üzletébe szállította.⁷² A vádlott azzal védekezett, hogy az említett berendezési

⁷⁰ BFL VII. 1. d. 1020/1934 – 12. sz.

⁷¹ BFL VII. 1. d. B. III 2911 – 1935/ 17. sz.

⁷² BFL VII. 1. d. B V. 12377-1933/ 2. sz.

tárgyak nem a saját tulajdonát képezték, hanem *Nics Tamástól* kapta őket eladási bizományba. Eladási bizomány esetében ugyanis a bizományosra nem száll át az eladni kívánt dolog tulajdonjoga.⁷³ A törvényszék megállapította, hogy az „*nincs bizonyítva, hogy az üzletében lévő áruk a sajátjai lettek volna és hogy ezek nem bizományba kapott áruk voltak.*”⁷⁴ A jogi indokolásnak ezt a részét az ítéletábra is osztotta, s helybenhagyta a törvényszék ítéletét.⁷⁵ *Klein Miklós* Budapesti Kir. Törvényszék előtti ügyében szintén az áruk bizományi jellege miatt nem volt tényállásszerű a cselekmény.⁷⁶

IV. 4. A kielégítés alapjául szolgáló vagyon mértéke az alsóbb bíróságok gyakorlatában

A kielégítés alapjául szolgáló vagyon tárgya mellett a Kúria nagy jelentőséget tulajdonított a vagyon mértékének is mikor kimondta, hogy a hitelezői követelések kielégítésére alkalmatlan, csekély értékű vagyonelem nem vonható a tevékenységi tárgy fogalma alá.⁷⁷ A Kúria azonban hallgatott arról, hogy a csekély mértéket önmagában vagy a teljes meglévő vagyonhoz viszonyítva kell-e értelmezni.

Binét László és Binét Irén ügyében a vádlottak testvérek voltak, akik egy nagyobb vagyon örökösiként folyamatosan perlekedtek a hagyatékra igényt tartó hozzátartozókkal. Ennek következtében az Egri Kir. Törvényszék, mindkettőjüket egyetemesen kötelezte a 2282 P összegű perköltség viselésére.⁷⁸ A bírói ítéleten alapuló követelés miatt így mindketten adósnak minősültek. Ezt követően *Binét László* vádlott nem a költségkövetelést teljesítette, hanem ügyvédjének engedményezte az Országos Földbirtokrendező Bíróság részére kiutalandó 5000 P követelését, csökkentve ezzel a kielégítés alapjául szolgáló vagyonát. *Binét Irén* pedig az Angol - Magyar Banktól 10 000 P kölcsönt vett fel, valamint jelzálogjogot engedélyezett a bank részére, tehát a zálogjog bekebelezésével növelte a vagyonában lévő passzívákat.⁷⁹ A vádlottak azzal védekeztek, hogy a vagyonsökkentő tevékenységet követően továbbra is rendelkezésre állt 35 000 P értékű tehermentes ingatlanvagyon, ami alkalmas a perköltségkövetelések kielégítésére. Az Egri Kir. Törvényszék a kielégítés tárgyául szolgáló vagyon fogalmát a többi tényállási elemmel összhangban értelmezte. A bíróság kimondta, hogy a „*károsodás valódi bekövetkezése szükséges ahhoz, hogy a cselekményt bevégzett büntettként*

⁷³ ANTALFFY 1942. 365.; DARVAI 1908. 263; NAGY 1913. 265- 287.

⁷⁴ BFL VII. 1. d. B V. 12377-1933/ 2. sz.

⁷⁵ BFL VII. 1. d. B. VI. 7252 – 1934/ 5. sz.

⁷⁶ BFL VII. 1. d. B. XV. 6538 – 1933/ 6. sz.; BFL VII. 1. d. B. VI. 3089 – 1934/ 9. sz.

⁷⁷ B. I. 3599/1933. sz. BJD XXVI. (1934) 162.

⁷⁸ BFL VII. 1. d. B. 2772 – 1935./ 6. sz.

⁷⁹ Uo.

lehessen megbüntetni”,⁸⁰ valamint kiemelte, hogy nem tényállásszerű a cselekmény, ha a vagyonsökkentés gyengítette ugyan a hitelezők biztonságát, de a vagyonsökkentő tevékenység utáni vagyon még elégségesnek bizonyul a tartozások fedezésére. A tevékenységi tárgy ezen értelmezése összhangban volt a bűncselekmény jogi tárgyával, hiszen a fenti esetben nem sérült a hitelezők követeléshez való joga, ugyanis „*sehol előírva nincs, hogy az adós gazdaságilag ne tevékenykedjen, ha ez más hitelezőnek sérelmével nem jár*”.⁸¹

Ezt az értelmezést erősítette meg az ítéltábla *Barta Jenő* ügyében. A vádlott szintén azzal védekezett, hogy a vád tárgyává tett engedményezés után is rendelkezett olyan vagyonnal, amelyből a sértett kielégíthette volna magát, hiszen az általa vezetett közkereseti társaságból 2-3000 P jövedelme származott és a tanúvallomások is megerősítettek, hogy a vádbeli időpontban rendszeresen vett ki részesedést az üzletéből. Az ítéltábla felmentő ítéletet hozott, hiszen jelen ügyben is elegendőnek bizonyult a vagyonsökkentés utáni vagyon a hitelezői követelés kielégítésére. A bíróság ismételten a teleologikus normaértelmezést alkalmazta a büntetőügy eldöntésekor: „[...] *nem tekinthető jogtalannak az adós azon ténykedése, hogy más vagyontárgy felől rendelkezik, mert ez a gazdasági életet teljesen megbénítaná, s a törvény célján túlmenő következményekkel járna.*”⁸²

V. A hitelsértés elkövetési magatartásai

V.1. Dogmatikai háttér

A jogalkotó az ún. definíciós módszer alapján alkotta meg a hitelsértés tényállását, ami azt jelentette, hogy a tényállást jellegzetes vonásain keresztül határozta meg.⁸³ A miniszteri indoklás is megerősíti, hogy a törvényhozó a bűncselekmény eredményére utalással határozta meg az elkövetési magatartásokat.⁸⁴ A hitelsértés két – egymással alternatív kapcsolatban álló – elkövetési magatartása a kielégítés alapjául szolgáló vagyon jogtalan csökkentése vagy hozzáférhetetlenné tétele volt.⁸⁵ Előbbi alatt az aktívák csökkentését, illetve a passzívák növelését kellett érteni, míg utóbbi egy olyan cselekvést feltételezett, amely során a kielégítés alapjául szolgáló vagyon az adós tulajdonában marad,⁸⁶ azonban „*elvész a hitelezők*

⁸⁰ Uo.

⁸¹ Uo.

⁸² BFL VII. 1. d. B. III. 2910 – 1935/ 10. sz.

⁸³ ANGYAL 1942. 108., ZÖLDY 1930. 3. A csalárd és vétkes bukás elkövetési módjait lásd bővebben: ANGYAL 1929. 156-161.

⁸⁴ 1932:IX. tc. indoklása. II. Fennálló jogunk főbb hiányai 3. pont.

⁸⁵ ANGYAL 1942. 116.; STEINER 2021. 44.

⁸⁶ ANGYAL 1942. 121.

kielégítésének szempontjából”.⁸⁷ A hozzáférhetetlenné tétel esetében tehát tényleges vagyonszőkzentés nem következett be. Az elkövetési módot illetően a tényállást megvalósította a valóságos és színleges vagyonszőkzentés egyaránt.⁸⁸ A törvény országgyűlési vitájából is kiolvasható az a jogalkotói törekvés, hogy a család és vétkes bukás elkövetési magatartásainak taxatív meghatározása nem volt kielégítő, hiszen a törvényhozó nem volt képes előre látni a hitelezőket károsító magatartások valamennyi megjelenési formáját.

Az elkövetési magatartás csak akkor volt tényállásszerű, ha jogtalan volt, tehát e bűncselekmény esetén a jogtalanság, mint tényállási elem jelent meg.⁸⁹ A kérdés, hogy mi volt ennek az oka? Mint azt *Finkey* is megállapítja, a „a jogtalanság a büntetendő cselekmény tárgyi oldalához, a cselekvéshez tartozik”, rögzítve, hogy valamennyi Btk.-ban meghatározott tényállás materiális értelemben jogtalan cselekmény.⁹⁰ Már a Csemegi-kódexben is léteztek azonban olyan bűncselekmények, melyeknél *expressis verbis* kifejezésre juttatta a jogalkotó a jogtalanságot, mint tényállási elemet.⁹¹ Ezzel mintegy jelzéssel élt a jogalkalmazó felé, hogy e bűncselekmények esetében nyomatékosan vizsgálja a jogellenességet kizáró okok fennállásának hiányát, mint azt *Vámbéry* is megerősítette.⁹² *Finkey* ennek okát abban látta, hogy egyes bűncselekménycsoportok (pl.: vagyon elleni bűncselekmények) esetén gyakoribb a jogellenességet kizáró okok fennforgása, így körültekintőbben kell a jogtalanság fennállását vizsgálni.⁹³ A hitelsértés esetében ez azt jelentette, hogy nem kizárólag a Csemegi-kódexben szabályozott két jogtalanságot kizáró ok (jogos védelem, végszükség) fennállását kellett mérlegelni, hanem a jogrend egységének elvéből adódóan átfogó jelleggel vizsgálni kellett,⁹⁴ hogy van e olyan közjogi vagy magánjogi norma, amely feljogosítja az adóst a törvény által kriminalizált magatartás tanúsítására.⁹⁵

⁸⁷ MECSÉR 1940. 29.

⁸⁸ Uo. 28.

⁸⁹ A jogtalanság, mint tényállási elem egyes interpretációihoz: MOLNÁR 2021. 199-206.

⁹⁰ FINKEY 1915. 36.

⁹¹ VÁMBÉRY 1913. 224.

⁹² Uo.

⁹³ FINKEY 1915. 53.

⁹⁴ VÁMBÉRY 1913. 224.

⁹⁵ MECSÉR 1940. 32.

V.2. A Kúria gyakorlata

A Kúria teleologikus értelmezés alkalmazásával határolta be az elkövetési magatartások fogalmi körét. Kimondta, hogy a Hs. megalkotásával a jogalkotó a hitelezőket károsító valamennyi csalárd és csalásszerű magatartást egy törvényben egyesített, hatályon kívül helyezve a Csemegi-kódexben és egyéb törvényekben szabályozott valamennyi hitelezők kijátszására irányuló tényállást.⁹⁶ Ebből az a következtetés vonható le, hogy valamennyi hatályon kívül helyezett bűncselekmény (pl.: csalárd és vétkes bukás) elkövetési magatartása a hitelsértés tényállása alatt egyesült a jogtalan vagyonsökkentés és hozzáférhetetlenné tétel formájában. Ebből kifolyólag a Kúria 1932-1935 közötti gyakorlatában több olyan döntvényt hozott, melyek konkretizálták a tényállási elem hatálya alá tartozó magatartásokat. Ide tartozott többek között: (1) a peres eljárás során, a per tárgyát képező követelés behajthatatlanná tétele céljából az ingatlan színleges elajándékozása,⁹⁷ (2) ingatlan vagy ingó vagyonra zálogjog engedélyezése harmadik személy részére a hitelezők megkárosítása céljából,⁹⁸ (3) valótlan követelés koholása,⁹⁹ (4) üzleti áruk elszállítása és elrejtése a hitelezők elől.¹⁰⁰ Látható tehát, hogy az elkövetési magatartás realizálása a legtöbb esetben valamilyen magánjogi jogcselekmény útján történt azonban közömbös, hogy a vagyonsökkentő ügylet magánjogi szempontból érvényes volt-e.¹⁰¹

Az elkövetési magatartás teleologikus interpretációja jelent meg az egyes hitelezőket előnyben részesítő magatartások vonatkozásában is. Elsőként szükséges kiemelni, hogy a Kúria jogtalan vagyonsökkentésnek minősítette azt a magatartást, mikor az adós az egyik hitelezőjét a másik kárára elégítette ki,¹⁰² azaz önkényesen kedvezményben részesítette az egyik hitelezőjét, emiatt azonban a másik hitelező követelése nem nyert kielégítést fedezet hiányában.¹⁰³ Ez megvalósulhatott akár úgy is, hogy az elkövető az ellene pert indító hitelezőt megkerülve a per tárgyául szolgáló követelést egy másik hitelezőjére engedményezte elvonva

⁹⁶ B. III. 3628/1933. sz. BJD XXVII. (1935) 73.

⁹⁷ B. II. 4467/1932. sz. BJD XXVI. (1934) 58/II.

⁹⁸ B. II. 3649/ 1932. sz. BJD XXVI. (1934) 58/VI.

⁹⁹ B. III. 2572/ 1933. sz. BJD XXVI. (1934) 162.

¹⁰⁰ B. I. III. 1169/1934. sz. BJD XXVII. (1935) 128.

¹⁰¹ B. III. 3484/1933. sz. BJD XXVII. (1935) 85.

¹⁰² B. II. 3659/1933. sz. BJD XXVI. (1934) 172.; B. III. 3857/1932. sz. BJD XXVI. (1934) 58/II.; B. III. 5407/1933. sz. BJD XXVII. (1935) 75.

¹⁰³ Az egyes hitelezők jogtalan kedvezményben részesítésnek elkövetési magatartásként való kezelése összhangban volt a korábban kifejtett teleologikus értelmezéssel is, hiszen az 1878:V. tc. 414. § (3). bek. szerint a csalárd bukás megvalósulhatott úgy is, hogy a vagyonsbukott a hitelezők megkárosításának célzatával egy vagy több hitelezőjét kielégítette.

a kielégítés alapjául szolgáló vagyont.¹⁰⁴ Ezt követően a jogtárgyharmonikus értelmezéshez a hitelsértés egyik jogi tárgyát kell az origóba helyezni, mely szerint e deliktum valamennyi hitelező követelési jogát biztosította, azaz egy konkrét jogviszonyban a hitelezők összességét védelmezi. A Kúria ezzel összhangban mondta ki, hogy a csődvagyon a „*hitelezők követeléseinek aránylagos kielégítésére van rendelve*”,¹⁰⁵ minek következtében ha az elkövetők az általa önkényesen kiválasztott hitelezőket elégítik ki akkor valójában többi hitelező aránylagos kielégítését veszélyeztetik, hiszen „*meghiúsították, hogy ezek a hitelezők az egész csődvagyonból kapják arányos mértékű kielégítésüket.*”¹⁰⁶ Ennek következtében az is megállapítható, hogy a Kúria értelmezése harmonizált az általa és a jogirodalom által kimunkált jogtárgykoncepcióval.

Az 1932-1935 közötti Kúriai gyakorlatban csak közvetett utalás történik a jogtalanság értelmezésére. A Kúria 1934-ben ugyan elvi élel kihangsúlyozta, hogy kizárólag a jogtalan csökkentés valósít meg tényállásszerű cselekményt, azonban annak tartalmát nem cizellálta, a bíróság álláspontja csak közvetetten olvasható ki az alapul fekvő történeti tények figyelembevételével mellett. A tényállás szerint a vádlott állásának elvesztése után a végkielégítését és egy általa felvett kölcsön összegét nem a feleségének járó tartásdíj fizetésére fordította, hanem egy új vállalkozásba kezdett, azzal az indokkal, hogy ezáltal saját és fiai létfenntartásáról gondoskodik. A vállalkozás azonban rövid időn belül csődbe ment, minden vagyonát elvesztette, így a tartásdíjakat sem tudta a továbbiakban fizetni.¹⁰⁷ A Kúria megállapította, hogy a vádlott pénzének vállalkozásba fektetése nem tekinthető jogtalan intézkedésnek, hiszen a „[...] *tartási díjak mellett a vádlottnak hasonló kötelezettséggel kellett a gyermekei eltartásáról és [...] a saját létfenntartásáról is gondoskodnia.*”¹⁰⁸ Jelen ügyben tehát két jogos érdek, jelesül a feleség tartásdíj igénye kollidált az elkövető saját és gyermekei létfenntartási igényével. Megállapítható, hogy nem végszükség alapján zárta ki a jogtalanság fennállását a Kúria, hiszen annak feltétele, hogy a tettest vagy hozzátartozóját érintő véletlen életveszély közvetlen és másként el nem hárítható legyen.¹⁰⁹ Már az első lépcsőben kizárható a végszükség további vizsgálata, hiszen annak alapjául csak az élet veszélyeztetése szolgálhatott, a tényállásban szereplő anyagi összeomlás pedig az elkövető és gyermekei vagyoni érdekét érintette közvetlenül. Levonható a következtetés, hogy a Kúria egy Btk.-ban

¹⁰⁴ B. III. 237/1934. sz. BJD XXVII. (1935) 77.

¹⁰⁵ B. III. 3717/1932. sz. BJD XXVI. (1934) 170.

¹⁰⁶ Uo.

¹⁰⁷ B. III. 6553/1933. sz. BJD XXVII. (1935) 78.

¹⁰⁸ Uo.

¹⁰⁹ FAYER 1905. 280-282; FINKEY 1914. 213-217.

nem nevesített, szokásjogilag fennálló jogtalanságot kizáró ok alapján zárta ki a jogtalanságot, anélkül azonban, hogy azt *in concreto* nevesítette volna. Mivel magyarázható ez? Mint azt korábban kiemeltem Vámbéry utalt arra, hogy a jogtalanságot kizáró okokat a jogrendszer egységének elve alapján nem csak a Btk., hanem valamennyi köz és magánjogi norma alapján kell vizsgálni,¹¹⁰ illetve a szerző arra is utalt, hogy a „szükségállapot nemcsak mint végszükség zárja ki a jogtalanságot.”¹¹¹ Vissza kell tehát nyúlni a végszükség történeti alapjához, amit Kolosváry Bálint Adolf Merkl az ellentétes jogszerű érdekek összeütközéseként definiált.¹¹² Ebből fakad, hogy „ha jogos érdekek állanak egymással szemben, az egyiket vagy másikat sértő cselekmény jogtalanságának megítélésére irányadó szabály, hogy a csekélyebb érdeket a nagyobb kedvéért fel szabad áldozni.”¹¹³ Levonható a következtetés, hogy a végszükségtől független kötelesség-összeütközés egy létező dogmatikai kategória az említett időszakban, s az arra való hivatkozás összhangban volt a jogalkotói céllal is, hiszen az indokolás is utal arra, hogy a szóban forgó kötelesség összeütközés a jogtalanságot kizárta, hiszen az elkövetőnek „joga van a maga és hozzátartozóinak megfelelő eltartására szükséges összegek felhasználására.”¹¹⁴

V.3. Az alsóbb szintű bíróságok gyakorlata

Dalnoki Jenő és *Jenőné* ügyében a Pestvidéki Kir. Törvényszék egy jogtalan hozzáférhetetlenné tételt állapított meg. A történeti tényállás szerint a vádlott és felesége fűszerüzletet nyitottak, amihez az üzlethelyiséget *Dalnoki Jenő* vádlott apósától, *Nagy Andrástól* bérelték.¹¹⁵ Két év elteltével a fűszerüzlet anyagi nehézségekkel küzdött, s a már fennálló hitelek mellé *Dalnoki Jenő* a felesége tudtával az üzlet bevételeit jóval meghaladó rendeléseket eszközölt. Ezek ellenértékét azonban nem teljesítették, így az egyik hitelező, *Schlesinger Jenő* pert indított. A vádlottak attól tartottak, hogy a többi hitelezőjük is hasonlóképpen fog eljárni, így elhatározták, hogy a fűszerüzletben lévő összes árujukat és üzleti berendezésüket a hitelezők számára hozzáférhetetlenné teszik. *Dalnoki Jenő* az apósával 1932 augusztusában egy valótlan tartalmú bírói egyezséget kötött, melyben azt színlelték, hogy a vádlott apósának lakbérrel tartozik, és azt részletekben fogja teljesíteni.¹¹⁶ Az egyezés értelmében, ha bármelyik részlettel késedelembe esett *Nagy András* jogosult végrehajtást kérni

¹¹⁰ VÁMBÉRY 1913. 224

¹¹¹ Uo. 231.

¹¹² KOLOSVÁRY 1903. 137.

¹¹³ VÁMBÉRY 1913. 224.

¹¹⁴ 1932: IX. tc. Részletes indokolás az 1. §-hoz.

¹¹⁵ BFL VII. 1. d. B. IV. 13080 – 1932./17. sz.

¹¹⁶ Uo.

a bíróságtól. Ezt követően *Dalnoki Jenő* szándékosan nem teljesített, annak érdekében, hogy az apósa végrehajtást kérhessen a teljes vagyonára, minek következtében a kielégítési végrehajtást a bíróság elrendelte. Ezt követően *Nagy András* elszállította a vádlottak üzletében található árukat és berendezési tárgyakat a saját lakására, lefoglaltatta azokat, valamint a kielégítés szándékos megghiúsításának leplezése céljából még *Schlesinger Jenő* követelését is teljesítették. A többi hitelező követelése azonban kielégítetlen maradt. A bíróság megállapította, hogy a vádlottak a színleges vagyonsökkentés következtében oly csekély mértékű vagyonnal rendelkeztek, hogy a „*a többi fent nevezett hitelezői azokból teljes követelésük erejéig a jövőben sem képesek magukat kielégíteni.*”¹¹⁷ A bűnösségüket elsőfokon megállapították, viszont fellebbezésükben azt sérelmezték, hogy az egyik hitelező követelésének kielégítése ellenére állapították meg terhükre a hitelsértés büntetét, valamint utaltak arra is, hogy a többi hitelező nem peresítette a követelését. Az ítéletábra helybenhagyta a törvényszék döntését, kimondva, hogy „*nem mentesíti a vádlottat az sem, hogy egyes hitelezői nem peresítették követelésüket, mert a hitelezők vagyoni érdekeinek sérelme beállottnak tekintendő a törvény értelmében akkor is, ha a hitelezők behajtásra szolgáló jogosítványaikat kilátástalanságuk miatt nem gyakorlják.*”¹¹⁸ A törvényszék és az ítéletábra jogértelmezésből egyértelműen kitűnik, hogy egy fennálló jogviszony valamennyi hitelezőjének aránylagos követelési jogát oltalmazta a törvény, s ezen jogi tárgyat már azon magatartás is képes veszélyeztetni, melynek eredményeként a vagyon ténylegesen ugyan nem csökken, de elvész a hitelezők kielégítésének szempontjából.

Kolozsár József ügyében szintén egy hozzáférhetlenné tétellel realizálódó hitelsértés került a Pestvidéki Kir.Törvényszék elé. A vádlott úgy próbálta elrejteni üzleti vagyonát, hogy megszüntette a csemegekereskedését, s a megszüntetés után egy nappal ugyanabban az utcában egy új üzletet nyitott, ahova bevitte a felosztás alkalmával neki jutott árukészletet és berendezési tárgyakat.¹¹⁹ Annak érdekében, hogy a szándékos hozzáférhetlenné tétel tényét leplezze, nem a saját nevében folytatta az üzletet, hanem nagybátyja, *Németh Jenő* neve és iparigazolványa alatt.¹²⁰ A hitelezők követeléseinek megghiúsítása így objektíve bekövetkezett, hiszen a vagyon másik üzletbe való gyors „átmentése” következtében a kielégítés alapjául szolgáló dolgok a hitelezők előtt „láthatatlanná váltak”.

¹¹⁷ Uo.

¹¹⁸ BFL VII. 1. d. B. II. 10856 – 1934/20. sz.

¹¹⁹ BFL VII. 1. d. B. III. 15643 – 1933/ 6. sz.

¹²⁰ Uo.

Rigó Zsigmond Egri Törvényszék előtti ügyében szintén egy – már a Csemegi-kódexben is szabályozott– elkövetési mód merült fel: zálogjog engedélyezése az egyik valós vagy színlelt hitelező részére.¹²¹ A történeti tényállás szerint a *Lakos és Székely* cég végrehajtást kért *Rigó Zsigmond* ellen, mert utóbbi nem teljesítette a jogerős bírói döntésen alapuló tőkekövetelést. A cég *Rigó Zsigmond* ingatlanára végrehajtási zálogjogot akart bekebeleztetni, azonban, mikor erről a vádlott tudomást szerzett egy fiktív kötelezvény alapján 500 P erejéig zálogjogot engedélyezett az ingatlanra *Erdei György* hitelezője részére. A törvényszék megállapította, hogy a zálogjog engedélyezése által a kielégítési alapul szolgáló vagyont jogtalanul oly mértékben csökkentette, hogy ezáltal a *Lakos és Székely* cég követelését megghiúsította.¹²² Az ítélet tábla is osztotta a törvényszék álláspontját kimondva, hogy a vádlott „a sértett követelésének fedezetéül szolgáló ingatlan vagyont hitelezői között önkényesen különbséget téve – olyan időben engedte megterhelni amikor a sértett által érvényesített végrehajtási jogról tudomással bírt[...]”,¹²³ így „hitelezőjének a sértett rovására olyan vagyoni előnyt juttatott, amelynek következtében a sértett a vádlott ellen jogerősen megítélt követelést a vádlotton nem tudta behajtani.”¹²⁴ *Blumfeld Ármin* ügye is megerősíti, hogy a Csemegi-kódexben szabályozott elkövetési módok „egyesültek” a hitelsértés elkövetési magatartása alatt, ugyanis a vádlott az őt megillető követelések csődeljárás során való eltitkolásával realizálta a tényállást,¹²⁵ ami a csalárd bukás egyik elkövetési módja volt.¹²⁶

Hogyan értelmezték a bíróságok a jogtalanságot, kimutatható-e, hogy kötelesség összeütközés alapján zárták ki jogellenességet? *Brett Imre* korábban is említett ügyében a vádlott a házbértartozását nem elégítette ki, s a törvényes zálogul lekötött bútorait eladta. Védekezésül előadta, hogy az említett vagyontárgyakat azért adta el, mert állását időközben elveszítette, felesége és lánya gyógykezelés alatt állt, amelynek költségeit kénytelen volt valahonnan előteremteni. A Pestvidéki Kir. Törvényszék kimondta, hogy a vádlott a vádbeli időpontban nem rendelkezett megélhetést biztosító foglalkozással, a „létfenntartást nyújtó egyéb vagyon hiányában nemcsak magáról, hanem feleségének és gyermekének az eltartásáról is gondoskodnia kellett[...]”,¹²⁷ így a bútorok eladásával „a végszükség határán mozgó olyan kényszerhelyzetben volt, amely a cselekmény jogtalanságának a fennforgását kizárja.”¹²⁸

¹²¹ BFL VII. 1. d. 3742 – 1933/ 3. sz.

¹²² Uo.

¹²³ BFL VII. 1. d. B. VI. 3091 – 1934/ 11. sz.

¹²⁴ Uo.

¹²⁵ BFL VII. 1. d. 15476 – 1932/ 15. sz.; BFL VII. 1. d. B. VI. 3088 – 1934/ 18. sz.

¹²⁶ 1878: V. tc. 414. § (1). bek.; ANGYAL 1909. 576.; FINKEY 1914. 754.

¹²⁷ BFL VII. 1. d. B. IV. 11325/1933/6. – 1933.

¹²⁸ Uo.

Látható tehát, hogy jelen ügyben sem végszükségről, hanem csak egy annak határán mozgó szükségállapotról van szó, azonban a kötelesség-összeütközés alapján a bíróság jelentősebb jogi érdeknek minősítette az egzisztenciális létfenntartást, mint a hitelező követelésének kielégítését. A szokásjogilag fennálló kötelesség-összeütközés fennállására utal a törvényszéki döntést helybenhagyó ítéletáblai döntés indoklása is, kimondva, hogy a „[...] vádlott *nem követett el bűncselekményt azáltal, mert saját maga s a családja létfenntartásának biztosítása kiegyenlítése végett a tulajdonát képező bútorai egy részét eladta.*”¹²⁹

Hasonló döntést hozott a Pestvidéki Kir. Törvényszék *Player Károlyné* ügyében is. A vádlott adósa volt *özv. Kiss Sándornénak*, azonban adósságát nem teljesítette és a kielégítés alapjául szolgáló egyetlen ingatlanát eladta a követelés esedékessé válását követően. A vádlott vallomásaiban előadta, hogy a házát azért adta el, mert a férje súlyosan megbetegedett, kórházba került és gyógykezelése oly sok pénzt emésztett fel, hogy kénytelen volt azt eladni annak finanszírozása érdekében. Mivel a tárgyalás során a vádlott védekezését nem sikerült megdönteni, a törvényszék felmentő ítéletet hozott,¹³⁰ amit az ítéletábla is helybenhagyott.¹³¹

VI. A hitelsértés tettese: az adós

VI.1. Dogmatikai álláspontok

Az országgyűlési vita elemzése során arra a következtetésre jutottam, hogy a jogalkotó egyik fő célkitűzése az alaki csőd – mint büntethetőségi feltétel – leválasztása volt a hitelezőket károsító deliktumokról, amit a jogalkotó a bűncselekmény alanyiségének megváltoztatásával valósított meg. A törvényhozó a tettesi kvalifikációt vagyonsbukotról adóssá cserélte, eltörölve ezzel az „állapotbeli” és „időbeli korlátozást”¹³², így módon kiterjesztve a büntetendőséget az elkövetés időbeli síkján. A bűncselekmény tettese így kizárólag az sértetti pozícióban lévő hitelező vagy hitelezők adósa lehetett,¹³³ tehát a hitelsértés különös (sajátlagos) bűncselekménynek,¹³⁴ azon belül valódi sajátlagos deliktumnak minősül.¹³⁵ *Angyal* és *Mecsér* kiemeli, hogy az adósi státus fennállása szempontjából közömbös, hogy a követelés lejárt-e,

¹²⁹ BFL VII. 1. d. 5492 – 1934/7. sz.

¹³⁰ BFL VII. 1. d. 6410 – 1933/ 7. sz.

¹³¹ BFL VII. 1. d. 12852/1934/ 10. sz.

¹³² KN. 1931-1936. VI. k. 234.

¹³³ ANGyal 1942. 109.; DEGRÉ 1933. 172.

¹³⁴ A különös (sajátlagos) deliktum lehet valódi, mely esetben kizárólag akkor valósul meg bűncselekmény, ha azt az adott különleges személyi tulajdonsággal rendelkező elkövető valósítja meg. Lásd bővebben: HELLER 1937. 138.

¹³⁵ MECSÉR 1940. 9.

illetve peresítették-e, a tettesi kvalifikáció már fennáll a követelés keletkezésének időpontjától.¹³⁶

A törvény fikció útján kiterjesztette a tettesi kvalifikációt azon személyekre is, akik megbízás vagy egyéb jogviszony alapján az adós vagyonával vagy ennek egy részével rendelkeztek.¹³⁷ A jogalkotó e fikció alkalmazásával azt kívánta megelőzni, hogy büntetlenül maradjanak azok a cselekmények melynek során magánjogi szempontból nem maga az adós rendelkezik vagyonával, hanem törvényes képviselője vagy megbízottja.¹³⁸ Az adós azonban nem kizárólag természetes személy lehetett, így a jogalkotónak rendelkeznie kellett a tettesi kvalifikációról arra az esetre, ha jogi személy van az adósi pozícióban, hiszen ilyenkor felmerül a kérdés, hogy a büntetőjogi felelősség a jogi személy mely tisztségviselőjét vagy tagját terhelje?¹³⁹ Ennek megfelelően a törvény kimondta, hogy ha egyesület vagy kereskedelmi társaság az adós, akkor a büntetőjogi felelősség a vagyon kezelésével, az üzlet vezetésével vagy az ügyek intézésével megbízott azokat a személyeket terheli, akik a cselekményt elkövették.¹⁴⁰

VI.2. A. Kúria gyakorlata

A Kúria 1934-ben alkotott döntvényt a tettesi kvalifikációra vonatkozóan. Az ítélet történeti tényállása szerint a Mezőtúri Gazdasági Malom Rt. ügyvezető igazgatója úgy vonta el a társaságnak, mint adósnak a kielégítés alapjául szolgáló vagyonát, hogy éveken keresztül tudva veszteséges gazdálkodást folytatott, viszont a látszat fenntartása érdekében az üzleti mérlegekben jelentős nyereségeket tüntetett fel.¹⁴¹ A jogtalan vagyoncsökkentés abban nyilvánult meg, hogy a likviditási problémák ellenére a befolyt nyereséget nem a tartozások kiegyenlítésére, hanem igazgatói tantiemekre és jutalmazásokra fordította. A Kúria megállapította, hogy a társaságnak a vádlott volt a „[...] valóságos vezetője, szellemi irányítója [...] az üzleti eseményeket ő irányította”,¹⁴² ebből kifolyólag az üzlet vezetését ő látta el az általa kifejtett magatartás elkövetésekor, így tettesi minőségéhez nem fér kétség.

¹³⁶ ANGYAL 1942. 124.; MECSÉR 1940. 31.

¹³⁷ Uo. 10.

¹³⁸ Az indokolás erre azt a példát hozza, hogy a házastárs üzletét nem saját maga, hanem korlátlan meghatalmazás alapján a másik házastárs folytatja. 1932:IX. tc. Részletes indokolás a 8. §-hoz.

¹³⁹ MECSÉR 1940. 10.

¹⁴⁰ 1932:IX. tc. 7. §

¹⁴¹ B. III. 1319/1934. BJD XXVII. (1935) 129.

¹⁴² Uo.

VI.3. Az alsóbb szintű bíróságok gyakorlata

Id. Szabó József Kecskeméti Törvényszék előtti ügyében a vádlott tettesi minősége volt a kulcskérdés. A történeti tényállás szerint *id. Szabó József* cipésmesterséget folytatott, azonban 1925-ben átadta üzletét fiának, *iff. Szabó Józsefnek*, aki innentől kezdve a cipészüzletet önállóan vezette, e változást azonban nem vezették át a cégjegyzéken. A vádlott fia 1931 júniusában a Kecskeméti Anyagbeszerző Szövetkezettől bőrárut vásárolt hitelbe, amit nem fizetett vissza.¹⁴³ Mivel a cégjegyzékbe nem vezették be az üzletvezetés körében beállt változást, így a hitelezők abban a hiszemben voltak, hogy továbbra is *id. Szabó József* vádlott vezeti azt, így a kiegyenlített tartozások megfizetése érdekében pert indítottak ellene. A helyzetet fokozta, hogy az idézés kézbesítését követő napon a vádlott egy – még 1929. évben kelt – szerződés (tehát már négy évvel az üzlete fiának való átadását követően) alapján átruházta ingatlanát leánya részére, így a bőripari szövetkezet számára úgy tűnt, mintha a kielégítés alapjául szolgáló vagyont kívánná elvonni, minek következtében feljelentést tettek ellene. A törvényszék viszont rámutatott, hogy a vádlott és az említett bőriparos szövetkezet nem álltak egymással jogviszonyban, a cég nevében a hitelügyletet nem ő, hanem fia kötötte meg, így *id. Szabó József* nem tekinthető a szövetkezet adósának. A törvényszék kimondta, hogy nincs relevanciája annak, hogy a cégvezetésben beállt változást nem vezették át a nyilvántartáson, annak van jelentősége, hogy 1925 óta *iff. Szabó József* irányította ténylegesen a céget, ő tárgyalta az üzletfelekkel, a cipőrendeléseket állandó jelleggel ő vette fel, s a kész bőrárut is ő szállította minek következtében *id. Szabó József* vádlott vonatkozásában nem áll fenn a törvény által megkívánt tettesi kvalifikáció.¹⁴⁴

Az ítéletből kiolvasható, hogy a törvényszék ténykérdésnek, mintsem jogkérdésnek tekintette az üzlet vezetését. Az ítéletábra is a vezetői minőség konkrét tartalmát értékelte *Fleischmann Samu* és társai ügyében, s azzal az indokkal állapította meg a tettesi kvalifikáció hiányát, hogy a vádlott részvénytársaságban végzett munkája kizárólag az áruk beszerzésére korlátozódott, a társaság üzletkötéseit, könyvelését nem irányította.¹⁴⁵

Az adósi minőség fennállása volt a legfőbb dogmatikai kérdés *Arany Rezső és Rezsőné* Budapesti Kir. Törvényszék előtti ügyében is. A törvényszék megállapította *Arany Rezsőné* adósi, s ezáltal tettesi minőségét arra tekintettel, hogy a szerződéses tárgyalások során

¹⁴³ BFL VII. 1. d. B. 4232 – 1933/ 9. sz.

¹⁴⁴ Uo.

¹⁴⁵ BFL VII. 1. d. B. III. 13255 – 1934/145. sz.

mindvégig jelen volt, s a hitelezők elől elvont vagyont az üzletébe fektették be.¹⁴⁶ Az ítélet tábla azonban megsemmisítette az ítélet *Arany Rezső*re vonatkozó részét, hiszen az adós-hitelező viszony a megbízási szerződés alapján kizárólag a férje és a sértett között állt fenn, így a vádlott azon cselekménye, hogy a szerződés tárgyalásánál jelen volt, valamint a felvett betétösszeget az üzletébe fektették nem alapozza meg az adósi minőséget, minek következtében a társtettesi elkövetési alakzat sem állapítható meg.¹⁴⁷ Ez nem azt jelenti, hogy a magatartása büntetlenül maradt, hiszen tevékenységével *Arany Rezső* cselekményét szándékosan előmozdította és könnyítette, így bűnsegédként felelt.

VII. A bűnösségi konstrukció kérdése

VII.1. Dogmatikai álláspontok

A Csemegi-kódexben szabályozott csalárd bukás csak akkor volt tényállásszerű, ha a vagyonbukott a hitelezők megkárosítása céljából fejtette ki az elkövetési magatartást, a célzat hiánya tehát kizárta a bűncselekmény megvalósulását.¹⁴⁸ A hitelsértés alaptényállása már nem tartalmazta a szándékosság e különleges irányát, azonban a jogirodalomban élénk diskurzus bontakozott ki a bűnösségi konstrukció kérdésében. Ennek oka az volt, hogy a jogalkotó szokatlan módon a tényállás szövegébe felvette a szándékos kitételt a bűncselekmény eredményére vonatkozóan a következő módon: „[...] ezzel egy vagy több hitelezőjének kielégítését szándékosan megghiúsítja vagy csorbítja.”¹⁴⁹ A szándékosság tényállási szinten történő szerepeltetése azért volt kivételes, mert büntett révén a vonatkozó általános részi rendelkezés szerint kizárólag szándékosan volt elkövethető,¹⁵⁰ így a kérdés az volt, hogy az itt felvett szándékosság jelent-e valamilyen többlet követelményt a bűncselekmény szubjektív oldala szempontjából? Mivel szándékos bűncselekményről van szó, az elkövető tudattartalmának ki kellett terjednie a tényálladási elemet megvalósító tárgyi tényköörülményekre,¹⁵¹ így a vagyoncsökkentést vagy hozzáférhetetlenné tételt megvalósító konkrét életbeli jelenségre, a hitelezői érdekek megghiúsítására vagy csorbítására, továbbá a kettő közötti okozati összefüggésre. *Zöldy* azt az álláspontot képviselte, hogy a csak az

¹⁴⁶ Uo.

¹⁴⁷ BFL VII. 1. d. B. III. 15. 764 – 1933./5. sz.

¹⁴⁸ 1878:V. tc. 414. §; FINKEY 1914. 754.

¹⁴⁹ 1932:IX. tc. 1. §

¹⁵⁰ 1878:IX. tc. 75. §

¹⁵¹ VÁMBÉRY 1913. 201.

elkövetési magatartásra kell kiterjednie a szándékosságnak, az eredményre nem.¹⁵² *Balázs Jenő* cáfolta *Zöldy* álláspontját, ugyanis véleménye szerint a „szándékos” szót azért helyezte a jogalkotó az eredmény („meghiúsítja vagy csorbítja”) elé, mert ezzel kívánta nyomatékosítani, hogy nem csak a vagyonszökkentésre, hanem az abból okozatosan következő eredményre is ki kell terjednie a szándékosságnak.¹⁵³ Ez az érvelés az indokolással is összhangban volt.¹⁵⁴

A kérdés innentől az, hogy a szándékosság mely fajának kellett fennállni, valamint, szükség volt-e a célzatra a deliktum realizáláshoz? E kérdés a Kúria 2816/1934. sz. döntvénye nyomán lett dogmatikai viták tárgya, ugyanis e bírói döntés a hitelsértés tényállási elemének tekintette a szándékon túlmenően a károsítási célzatot. *Angyal* szerint az eshetőleges szándék fennállása is tényállásszerű, azaz elegendő, ha az elkövető tudta vagy tudhatta, hogy hitelező kielégítését megghiúsítja vagy csorbítja.¹⁵⁵ *Auer György* is utal arra, hogy a kúriai gyakorlat szem elől tévesztette, hogy a szándék és a célzat nem azonos egymással.¹⁵⁶ A kettő kategória élesen elhatárolandó egymástól, ugyanis a célzat „a tényálladék különös kelléke”,¹⁵⁷ tartalmilag pedig „[...] az a képzet, amit a tettes az illető szándékos cselekmény elkövetése által létesíteni akar”,¹⁵⁸ mint azt *Finkey* megállapította. *Finkey* emellett kiemeli, hogy a célzat csak akkor jelentős a bűncselekmény megvalósulása szempontjából, ha kifejezett tényállási elemként szerepel.¹⁵⁹ *Fayer* is elhatárolta a célzatot az „egyszerű” szándékosságtól, s úgy tekintett rá, mint „egy speciális irány, melyet a cselekvő magának a cselekmény végrehajtásánál kitűz.”¹⁶⁰ Kijelenthető, hogy a normaszövegből semmilyen módon nem vezethető le a cselekmény célzatos jellege, amit megerősít, hogy ha a jogalkotó valóban megkívánta volna a célzatos elkövetést, akkor ugyanúgy fel kellett volna vennie azt a tényállás szövegébe, mint azt a csalárd bukás esetében is tette. A tényállás megszövegezéséből így az a következtetés vonható le, hogy a szándékosság külön történő szerepeltetésével a jogalkotó egyfelől azt kívánta hangsúlyozni, hogy az eredményre is ki kellett terjednie az elkövető szándékosságának, másrészt e szubjektív tényállási elem kiemelésével kívánta elhatárolni az alaptényállást a gondatlanul is megvalósítható alakzatoktól.¹⁶¹

¹⁵² ZÖLDY 1932. 31.

¹⁵³ BALÁZS 1933. 11.

¹⁵⁴ 1932:IX. tc. Részletes indokolás 1. §-hoz.

¹⁵⁵ ANGAL 1942. 138.

¹⁵⁶ AUER 1936. 202.

¹⁵⁷ FINKEY 1899. 45.

¹⁵⁸ Uo. 50.

¹⁵⁹ Uo. 50.

¹⁶⁰ FAYER 1905. 287.

¹⁶¹ BALÁZS. 1933. 11.; MECSÉR 1940. 41.

VII. 2. A Kúria gyakorlata

A Kúria a törvényjavaslat hatálybalépését követően amellelt szállt síkra, hogy nem tényállási elem a hitelezők megkárosítására irányuló célzat, elegendő, „*ha a cselekvő tudja, hogy azzal amit cselekszik, egy vagy több hitelezőjének kielégítését megghiúsítja, vagy csorbítja és azt e tudat dacára mégis megcselekszi*”.¹⁶² A bíróság döntésének kialakítása során látszólag történeti értelmezést alkalmazott, hiszen azt vette alapul, hogy az 1878:V. tc. 386. §-ban szabályozott *quasi* csalási alakzatban a hitelezőket károsító célzat *expressis verbis* megjelent,¹⁶³ azonban a jogalkotó azt nem vette fel a hitelsértés tényállásába.¹⁶⁴ Az értelmezés eredménye tehát arra a következtetésre vezetett, hogy ha a jogalkotó megkívánta volna a célzat fennállását, akkor a korábbi gyakorlatnak megfelelően felvette volna azt a tényállásba. Egy évvel később a Kúria elvi határozatában választ adott arra a kérdésre, hogy a törvényhozó miért vette fel a „szándékosan” kifejezést a tényállás szövegébe. Az értelmezés harmonizált Balázs és Mecsér véleményével, ugyanis bíróság is arra a következtetésre jutott, hogy „*a törvény az 1.§-t a 4. §-al kifejezetten is („gondatlanságból”) szembeállítani akarta.*”¹⁶⁵, azaz a két alakzatot egyértelműen el kívánta határolni a bűnösségi konstrukció tekintetében.

A bíróság gyakorlatában 1934-ben paradigmaváltás következett be. A testület kimondta, hogy a célzatot a szándékosság különleges irányaként azonosítja, s a hitelezők kielégítésének szándékos megghiúsítása vagy csorbítása szükségképpen magába foglalja a károsítási célzatot.¹⁶⁶ A Kúria egy korábbi – az előző fejezetben is ismertetett – döntvényét hívja fel értelmezésének alapjaként, mely szerint valamennyi hatályon kívül helyezett hitelezőket károsító deliktumot a hitelsértés alaptényállásában egyesített a jogalkotó,¹⁶⁷ így módon a tényállásba olvadt a Btk. 386. § és 404. § alatt szabályozott tényállásokban szereplő célzat is.¹⁶⁸ Az elkövetési magatartásokat elemző döntvény ugyanis a bűnösségi konstrukció tekintetében is utalt a hitelsértés „egyesítő” funkciójára, amit a szándékosságot értelmező döntvény is átvett, kimondva, hogy „*a szándékos megghiúsítása vagy csorbítása a hitelezők kielégítésének,*

¹⁶² C. 4702/932. In: ÁVÉDIK 1934. 73.

¹⁶³ 1878:V. tc. 386. §: „*A ki azon célból, hogy hitelezőit megkárosítsa, a bekövetkező hatósági végrehajtás előtt, vagyonához tartozó értéktárgyakat elrejt, eltitkol, elidegenít, megrongál, adósságokat vagy jogügyleteket kohol: tekintettel az okozott kár összegére, a 383. § szerint büntetendő*”

¹⁶⁴ Uo.

¹⁶⁵ C. 6090/933. In: ÁVÉDIK. 1934. 73.

¹⁶⁶ B III. 2816/1934. sz. BJD XXVII. (1935) 162.

¹⁶⁷ B. III. 3628/1933. sz. BJD XXVII. (1935). 73.

¹⁶⁸ B III. 2816/1934. sz. BJD XXVII. (1935) 162.

természetesen magában foglalja a károsítási célzatot.”¹⁶⁹ A Kúria e döntése jól példázza, hogy a nem megfelelő teleologikus interpretáció dogmatikai tévútra terelheti az értelmezés eredményét. A törvényhozó célját jelen esetben nem megfelelően értelmezte a bíróság, ugyanis a szándékosság hangsúlyozásával nem egy implicit célzatot kívánt definiálni a jogalkotó, hanem az eredményre kiterjedő szándékosság kiemelése és más tényállástól való világos elhatárolás vezérelte, mint azt a korábbi alfejezetben bemutatam.

A bűnösségi konstrukció szempontjából kiemelést érdemel még a Kúria azon döntvénye, melyben kimondta, hogy nem valósul meg a hitelsértés abban az esetben, ha az adós tévedésben van a magánjogi értelemben vett követelés fennállása tekintetében, azaz „*vagyonát abban a tévedésben ruházza át másra, hogy magánjogi kötelezettsége megszűnt.*”¹⁷⁰ Ebben az esetben az elkövető ténybeli tévedés alapján mentesült a büntetőjogi felelősség alól.¹⁷¹ A más személyre történő átruházás felveti továbbá azt a kérdést is, hogy miként alakul a megszerző fél büntetőjogi felelőssége. A Kúria álláspontja szerint az a személy, akire az adós e vagyont a hitelező kijátszásának célzatával átruházza, mint bűnsegéd felel, feltéve, hogy az adós szándékát ismerte.¹⁷²

VII.3. Az alsóbb szintű bíróságok gyakorlata

Figyelembe véve a dogmatikai álláspontokat és a kúriai döntéseket, az alsóbb bíróságok gyakorlata kapcsán a következő kérdésekre keresem a választ: (1) Milyen történeti tények alapján következtettek a cselekmény szándékos jellegére, (2) a hitelezők megkárosítására vonatkozó elkövetői tudattartalmat „egyszerű” szándéknak vagy célzatnak tekintették?

Forgács Sándor és Forgács Lidia ügyében a szándékosság és a célzat dogmatikai elhatárolását kellett elvégeznie a Pestvidéki Kir. Törvényszéknek. *Forgács Sándor* vádlottat súlyos testi sértés miatt az említett bíróság elítélete, a sértett pedig 1928 decemberében életjáradék iránti pert indított az őt ért sérülések következtében.¹⁷³ A bíróság elsőfokon a sértett keresetét elutasította. *Id. Forgács Sándor*, a vádlott atyja azonban e polgári perben hozott ítéletet megelőzően 1930. augusztus 25. napján végrendelet hátrahagyása nélkül elhalálozott, vagyona pedig törvényes örökösökként két gyermekét *Forgács Sándort* és testvérét *Forgács*

¹⁶⁹ Uo.; A Kúria egy szintén 1934-ben alkotott döntvényének indokolásában szintén összemosza a szándékosság fogalmát a célzattal. Lásd: B. HI. 1962/1934. sz. BJD XXVII. (1935) 163.

¹⁷⁰ C. 4529/1933. In: ÁVÉDIK. 1937. 77.

¹⁷¹ Uo.

¹⁷² B. III. 2947/1933. sz. BJD XXVII. (1935) 86.

¹⁷³ BFL VII. 1. d. B. IV. 7351/1932. 30. sz.

Lídiát illetve, akik az ingatlanokból álló hagyaték öröklése tekintetében osztályos egyezséget kötöttek 1931. január 10-én, melyben egymás között felosztották az ingatlan-hányadokat és az örökhagyói tartozásokat. Az osztályos egyezés értelmében a vádlott kevesebb vagyonhoz jutott, mint amennyit a törvényes öröklés szabályai alapján szerzett volna, így csökkent a kielégítés alapjául szolgáló vagyona. Ezt követően 1932. május 2-án a Budapesti Kir. Ítéltábla a sértett által követelt életjáradék tárgyában hozott törvényszéki ítéletét megváltoztatta és annak megfizetésére kötelezte a vádlottat, miután azonban az nem teljesített végrehajtást vezettek a vádlott vagyonára. A bíróságnak elsőként az időbeli hatály kérdésében kellett döntenie, ugyanis az elkövetési magatartást az 1932:IX. tc. hatálybalépését megelőzően kötötte a vádlott, így vizsgálni kellett, hogy az elkövetés időpontjától az ítélethozatalig terjedő időintervallumban melyik törvény melyik tényállásának alkalmazása jelenti a legenyhébb intézkedést.¹⁷⁴ Az elkövetéskor hatályban lévő tényállás a Btk. 386. § alatti *quasi* csalási alakzat volt,¹⁷⁵ az elbírálás idején pedig már a hitelsértés tényállása volt alkalmazandó. Ilyenkor a bíróság azt vizsgálta, hogy melyik deliktum megvalósulásához van szükség több tényállási elem realizálására, hiszen, ha egy deliktum megvalósulásához több fogalmi elem fennállását kell megállapítani, az szükségképpen kedvezőbb az elkövető számára. Ezen elhatárolás körében a bíróság rögzítette, hogy a *quasi* csalási alakzatnak tényállási eleme volt hitelezők megkárosítására irányuló célzat, addig a hitelsértésnél „[...]elegendő az a tudat, hogy a kérdéses cselekmény azzal a következménnyel fog járni, hogy a hitelezők lehetősége csorbát szenved.”¹⁷⁶ Kirajzolódni látszik, hogy a két bűnösségi konstrukció közötti különbség: a célzatos magatartásnál az elkövető kifejezetten abból a célból cselekedett, hogy magatartásával a hitelezőknek kárt okozzon. A célzat nélküli szándékos elkövetésnél (amihez elég az eshetőleges szándék is) elegendő, ha az elkövető tudatában felmerült az eredmény valószínűségének tudata, de annak bekövetkezésébe belenyugszik.¹⁷⁷ Jelen ügyben a bíróság kizárta a célzatos elkövetést, hiszen az osztályos egyezséget még az életjáradéki követelésben marasztaló másodfokú ítélet hatálybalépését megelőzően kötötte meg, azonban az eshetőleges szándék fennforgott, hiszen „[...] „vádlott számíthatott arra, hogy a vele szemben hozott jogerős büntető ítéletnek lesznek magánjogi következményei.”¹⁷⁸

Nagy János Pestvidéki Kir. Törvényszék előtt folytatott ügyében a szándékosság vizsgálata volt a fő szempont. A vádlottnak lakásbér tartozása állt fenn *Malatinszky Dezső*

¹⁷⁴ 1878:V. tc. 2. §; FINKEY 1914. 107-108.

¹⁷⁵ 1878:V. tc. 386. §.

¹⁷⁶ BFL VII. 1. d. B. IV. 7351/1932. 30. sz.

¹⁷⁷ VÁMBÉRY 1913. 203.

¹⁷⁸ BFL VII. 1. d. B. IV. 7351/1932. 30. sz.

sértettel szemben. Mivel a vádlott ezt nem teljesítette *Malatinszky* pert indított, melynek végén (1929 január 19.-én) egy bírói egyezség született, melyben a vádlott vállalta, hogy 210 P tőkét és 120 P. perköltséget fizet a sértettnek.¹⁷⁹ A vádlott ennek ellenére sem teljesített, válaszul a sértett egy felszólítást intézett hozzá, hogy amennyiben nem fizet végrehajtást fog vezetni az ingatlanára. E levél kézhezvételét követő napon *Nagy János* vádlott egy tartási és gondviselési szerződéssel *Farkas Károlyra és Károlynéra* ruházta át azt ingatlant, s 1934. augusztus 30-án bekebelezésre került a telekkönyvbe. A sértett végrehajtást vezetett *Nagy János* vagyonára, azonban az ingatlan átruházása miatt nem maradt lefoglalható vagyona. A vádlott azzal védekezett, hogy a sértett tartozása olyan régen keletkezett, hogy már nem is emlékezett arra, hogy adósa lenne, valamint a felszólítólevelet is akkor vette kézhez mikor már az ingatlant a vevők részére bekebelezték. Előadta továbbá, hogy nem a hitelezők megkárosítása vezette cselekménye során, hanem azért kötött tartási szerződést, mert „[...] az időben állását elveszítette, más alkalmazáshoz jutni nem tudott”,¹⁸⁰ így szüksége volt arra, hogy mások tartsák el. A bíróság nem fogadta el a vádlott eleve „ingoványos talajon álló” védekezését. A hitelezők követelések megghiúsítására irányuló szándék fennállására következtetett abból, hogy az ingatlan átruházása rögtön, a végrehajtást kilátásba helyező felszólítólevél kézhezvételét követő napon történt. Emellett a szerződés színlelt jellege is e szándék fennállására utalt, ugyanis „[...] a valószínűség látszatával sem bír az, hogy az életerős, egészségének teljében lévő vádlott [...] aki teljes munkaképességgel rendelkezik, aki alig két hét előtt esett ki a munkából, eddig az ideig pedig annyit keresett, hogy képes volt háza vételárát is törleszteni a nálánál csupán egy évvel fiatalabb *Farkas Károlyra* és 47 éves feleségére ruházná át az ingatlant a leírt felételekkel.”¹⁸¹ A törvényszék kimondta, hogy a hitelezők megkárosítására irányuló célzat fennáll és bűnösnek mondta ki a vádlottat. Az ítéletábra is osztotta a törvényszék jogi álláspontját, kiegészítve a tényállást azzal, hogy a vádlott aláírta a tárgyalási jegyzőkönyvben lévő bírói egyezséget, így nem hivatkozhat arra, hogy nem tudott a követelés fennállásáról, minek következtében levonható az a következtetés, hogy az ingatlan azzal a cézzal ruházta át, hogy azt a sértett elől elvonja és a sértett megítélt követelését megghiúsítsa.¹⁸² A védő részéről benyújtott semmisségi panaszt követően a végső szót a Kúria mondta ki az ügyben, mely a panasz elutasítása mellett osztotta mindkét bíróság álláspontját.¹⁸³

¹⁷⁹ BFL VII. 1. d. B. IV. 3474-1935/5. sz.

¹⁸⁰ Uo.

¹⁸¹ Uo.

¹⁸² BFL VII. 1. d. B. IV. 12460 – 1935/9. sz.

¹⁸³ BFL VII. 1. d. B. III. 5171 – 1937/11. sz.

Róth József és Reisz Oszkár ügyében a Budapesti Kir. Törvényszéknek azt kellett vizsgálnia, hogy a foglалás alá vonható vagyonelemek másik cégbe történő „átmentése” a hitelezők megkárosítására irányuló szándékkal történt-e. A bíróság első körben megállapította, hogy a vádlottak a gazdasági tevékenység közös cég alatti folytatására 1930 júniusában iparigazolványt váltottak.¹⁸⁴ Ezt követően *Róth József* vádlott védekezését hívta fel, melyben *Róth* előadta, hogy különböző gazdasági előnyök miatt döntött a közös cég létrehozása mellett, illetve a tanúvallomások alapján megállapítható volt, hogy az áruraktár átköltöztetése után is eszközölt fizetéseket a vádlott a hitelezők számára. A törvényszék az alapul fekvő gazdasági események valódiságára tekintettel nem találta megállapíthatónak a károsítási szándékot, így felmentette a vádlottakat, s az ítélet tábla is helyben hagyta a döntést.¹⁸⁵

A követelés fennállására irányuló elkövetői tudattartalom kérdésében kellett döntést hoznia a Pestvidéki Kir. Törvényszéknek *Ürögi István* ügyében is. *Ürögi István* 1913-ban elhagyta a feleségét és gyermekeit, minek következtében a felesége ideiglenes nőtartás iránt pert indított, minek következtében a bíróság havi 100 korona tartásdíj fizetésére kötelezte a férjét.¹⁸⁶ A tartásdíjat a vádlott négy hónapig fizette, azonban állásának elvesztése után nem tett eleget e kötelezettségének, viszont a sértett sem tett jogi lépéseket annak behajtása érdekében. Időközben közös háztartásra lépett *Olasz Istvánnéval*. 1931 októberében meghalt a vádlott édesanyja, akitől egy ingatlan örökölt. Egy hónappal később a sértett keresetet indított a megítélt tartásdíjkövetelés pengőre történő ártértelezése érdekében, a kézbesített keresetet a vádlott kézhez is vette. A bíróság helyt adott az ártértelezés iránti keresetnek, valamint mulasztási ítéletet hozott az elmulasztott tartásdíj megfizetésére vonatkozóan. Az ítélet meghozatala előtt nem sokkal az édesanyjától örökölt ingatlant *Olasz Istvánné* ruházta át egy színleges adásvételiügylettel. Ennek eredményeképpen nem maradt olyan vagyona, melyre a hitelezői pozícióban lévő felesége végrehajtást vezethetett volna. Azzal védekezett, hogy azért adta el az ingatlanát, mert „[...] már nagyon le volt rongyolódva és ruhát kellett vennie”,¹⁸⁷ valamint előadta, hogy a szerződés nem volt színlelt, másodrendű vádlott 150 P vételárat fizetett neki. Emellett a követelés fennállására vonatkozó szándékának hiányát hozta fel, hiszen „[...] nem is tudta miszerint nőtartás fizetési kötelezettsége még fennáll, hiszen azt a sértett hosszú időn át nem érvényesítette.”¹⁸⁸ *Olasz Istvánné* tagadta, hogy a sértett részére megítélt tartásdíjról tudott volna és hogy őt károsítási szándék vezérelte volna az ügylet megkötése során. A bíróság nem

¹⁸⁴ BFL VII. 1. d. 1813. doboz. B. XII. 7994-1930/46. sz.

¹⁸⁵ BFL VII. 1. d. 1813. doboz. B. III. 15693-1933/58. sz.

¹⁸⁶ BFL VII. 1. d. B. II. 8518 – 1932/ 13. sz.

¹⁸⁷ Uo.

¹⁸⁸ Uo.

tartotta helytállónak *Ürögi* védekezését, hiszen a sértett a tartásdíjról soha nem mondott le, valamint kiemelte, hogy az a tény, miszerint a sértett viszonylag hosszabb időn keresztül nem érvényesítette a követelését az még nem szűnt meg, így arról a vádlottnak is tudnia kellett.

Olasz Istvánné védekezését szintén nem fogadta el. A bíróság álláspontja szerint „*abból a belső viszonyból, hogy Olasz Istvánné Ürögi Istvánnal 15 éven át élt együtt*”,¹⁸⁹ abból a körülményből, hogy az édesanyjuknál nevelt gyermekek meglátogatása során többször szóba jött közöttük a nőtartásdíj kérdése, valamint végső soron abból a tényből, hogy a tartásdíjat már akkor is elkezdtek levonni a vádlott fizetéséből mikor már egy éve együtt éltek megalapozott következtetés vonható arra, hogy *Olasz Istvánné* is tudott a követelés fennállásáról. A törvényszék így megállapította a vádlottak bűnösségét, amit az ítéletábra is helybenhagyott.¹⁹⁰ Ítéletének indokolásában kitért arra, hogy a fenti indokolás tükrében a vádlottak szándéka kétséget kizáróan kiterjedt a követelés fennállására, így az adósi pozícióra.¹⁹¹

Konklúzió

Kutatásom során megállapítást nyert, hogy a hitelsértésről szóló 1932:IX. tc. megalkotását nagy gazdasági világválság által okozott hitel-és bizalmi válság hívta életre. Szükséges azonban kiemelni, hogy a válság csak közvetlen kiváltó oka volt a törvény megalkotásának, a fizetésképtelenségi büntetőjog átalakítása már az 1890-es évek óta napirendben volt, s e büntetőjogi „reformgondolat” végterméke a hitelsértés tényállásának megalkotása. Az országgyűlési anyagok és a jogtudósok munkái alapján megállapítást nyert, hogy a hitelsértés tényállása egy komplex jogi tárgyat védelmezett: (1) a hitelezők aránylagos követelési jogát és (2) a hitelforgalom biztonságát, illetve az ország hitelképességét.

Az 1932 előtti jogállapotokhoz képest hozott legfőbb változás a csődnyitás – mint büntethetőségi feltétel - eliminálása volt, melyet a jogalkotó a tettesi kvalifikáció átalakításával oldott meg, mely dogmatikai változás a büntetendőség széleskörű kiterjesztését jelentette az elkövetés időbeli síkján. E büntetőpolitikai tendenciát erősíti meg az elkövetési magatartások zárt taxációs meghatározásának eltörlése. A vizsgált kúriai döntvények és az alsóbb szintű bíróságok gyakorlata alapján arra a következtetésre jutottam, hogy a judikatúrában megjelent a

¹⁸⁹ BFL VII. 1. d. B. III. 2712 – 1934/15. sz.

¹⁹⁰ Uo.

¹⁹¹ *Ifj. Tóth János* ügyében a bíróság szinte azonos körülményeket mérlegelt, mikor a perbeli cselekményeken való személyes részvétel alapján következtetett az adósi tudattartam fennállására. In: BFL VII. 1. d. B. IV. 4851-1935/2. sz. *Szomi Ferenc* ügyében pedig a biztosító társaság hivatalos értesítése alapozta meg az adósi pozíciót átfogó szándékosságot. In: BFL VII. 1. d. 16231 – 1934/ 12. sz.; BFL VII. 1. d. B. IV. 12461 – 1935/ 19. sz.

tényállás teleologikus értelmezése. A kielégítés alapjául szolgáló vagyon megítélése során a Budapesti Kir. Ítéltábla és illetékességi körébe tartozó törvényszékek ítéleteiben visszatükrözödtek a jogtudósok és a Kúria által kialakított dogmatikai megoldások. A jogtárgyharmonikus értelmezés egyértelműen megjelent abban a gyakorlatban, hogy a hitelezői követelések veszélyeztetésére alkalmatlan csekély értékű vagyonelemet kivonták a tényállási elem fogalmi köréből, úgyszintén az elkövető tulajdoni körén kívül eső vagyontárgyakat. Ez utóbbi mögött azon jogalkotói célkitűzés figyelembevétele állt, hogy a hitelsértés ne jelentsen túlzott beavatkozást a tulajdonosi magánautonómiába. Az elkövetési magatartást övező értelmezések során szintén jelentős szerep jutott a teleologikus interpretációnak, ami legfőképp az általánosan megfogalmazott „vagyoncsökkentés és hozzáférhetetlenné tétel” fogalmi körébe eső magatartások tekintetében jelentett iránytűt. A megvizsgált döntések alapján megállapítható, hogy az alsóbb bíróságok gyakorlata összhangban volt a Kúria 1932. évi döntvényével, lényegében a korábbi fizetéseképtelenségi büntetőjoggal kapcsolatos tényállások elkövetési magatartásai jelennek meg az 1932 utáni ítéletekben, így az 1932:IX. tc. valóban „magába olvasztotta” az említett tényállások elkövetési magatartásait. Az elkövetési magatartást valamennyi esetben valamilyen magánjogi jogcselekmény realizálta, a jogtalanság tekintetében az alsóbb szintű bíróságok többször Btk.-ban nem nevesített jogellenséget kizáró ok alapján hoztak felmentő ítéletet.

A bűnösségi konstrukciót szintén átalakította a jogalkotó, megszüntetve a célzatos elkövetést, azonban a Kúria dogmatikailag helytelen értelmezése a tényállás elemének tekintette a célzatot. Az alsóbb bírósági ítéletek között akadt olyan, amiben sor került az egyes bűnösségi kategóriák elhatárolására, azonban a legtöbb esetben vagy célzatot nevesítettek, annak ellenére, hogy a történeti tények alapján legfeljebb „egyszerű” szándékosság állt fenn, vagy az indoklásban utalás sem történt az egyes bűnösségi fogalmi elemekre. A tényállási elemekre kiterjedő elkövetői szándék megítélése viszont relatíve egységes volt, legtöbbször a jogügylet gazdaságilag indokolatlan jellege, szerződés színleltsége alapján következtetett rá a bíróság, a követelés fennállására vonatkozó elkövetői tudattartamot pedig legtöbbször az idézés kézhezvétele és egyéb eljárásjogi cselekmények alapozták meg.

Összességében megállapítható, hogy a hitelsértés a modern értelemben vett gazdasági bűncselekmények egyik korai előképének tekinthető. A jogalkotó egyrészt a hitelezők aránylagos követelési jogát, másrészt az hitelforgalom biztonságát, mint jogi tárgyakat kívánta védelemben részesíteni, azonban e büntetőjogi oltalom fokozott beavatkozást jelentett a magánjogi viszonyok rendjébe.

Irodalomjegyzék

Primer források

Budapesti Királyi Ítéltábla illetékességi körébe tartozó törvényszékek ítéletei – BFL VII. 1. d.

B. IV. 11325/1933/6. – 1933.

B. IV. 13647/ 7 -1932.

1020/1934 – 12. sz.

B V. 12377-1933/ 2. sz.

B. XV. 6538 – 1933/ 6. sz.

B. 2772 – 1935./ 6. sz.

B. III. 2910 – 1935/ 10. sz.

B. IV. 13080 – 1932./17. sz.

B. III. 15643 – 1933/ 6. sz

15476 – 1932/ 15. sz.

3742 – 1933/ 3. sz.

B. IV. 11325/1933/6. – 1933.

6410 – 1933/ 7. sz.

B. 4232 – 1933/ 9. sz.

B. IX. 6028 – 1933/3. sz.

B. IV. 7351/1932. 30. sz.

B. IV. 3474-1935/5. sz.

B. IV. 4851-1935/2. sz.

B. XII. 7994-1930/46. sz.

16231 – 1934/ 12. sz.

B. II. 8518 – 1932/ 13. sz.

B. IV. 8029 – 1932/6. sz.

Budapesti Királyi Ítéltábla ítéletei - BFL VII. 1. d.

B. III 2911 – 1935/ 17. sz.

B. VI. 7252 – 1934/ 5. sz.

B. VI. 3089 – 1934/ 9. sz.

B. II. 10856 – 1934/20. sz.

B. VI. 3088 – 1934/ 18. sz.

B. VI. 3091 – 1934/ 11. sz.

5492 – 1934/7. sz.

12852/1934/ 10. sz.

B. III. 13255 – 1934/145. sz.

B. III. 15. 764 – 1933./5

B. IV. 12460 – 1935/9. sz.

B. III. 15693-1933/58. sz.

B. IV. 12461 – 1935/ 19. sz.

Kúriai döntvények, elvi határozatok:

ÁVÉDIK FÉLIX (szerk.): *A Jogi Hírlap Döntvénytára. Büntetőjog II.* Jogi Hírlap, Budapest, 1934:

C. 4702/932.

C. 6090/933.

C. 4529/1933.

Büntetőjogi Határozatok Tára (közzéteszi a Magyar Kir. Igazságügyiminiszter). V. kötet. Franklin, Budapest, 1915:

E. H. 3166 B. 914. sz. BHT V. (1915) 537.

LENGYEL AURÉL (szerk.): *Büntetőjogi döntvénytár* VIII. kötet. Jogtudományi Közlöny Szerkesztősége, Budapest, 1915:

7573/1913. sz. BJD VIII. (1915) 12.

LENGYEL AURÉL (szerk.): *Büntetőjogi döntvénytár* XXVI. kötet. Jogtudományi Közlöny Szerkesztősége, Budapest, 1934:

B. III. 3717/1932. sz. BJD XXVI. (1934) 170.

B. I. 3599/1933. sz. BJD XXVI. (1934) 163.

B. I. 3599/1933. sz. BJD XXVI. (1934) 162.

B. II. 4467/1932. sz. BJD XXVI. (1934) 58/II.

B. II. 3649/ 1932. sz. BJD XXVI. (1934) 58/VI.

B. III. 2572/ 1933. sz. BJD XXVI. (1934) 162.

B. II. 3659/ 1933. sz. BJD XXVI. (1934) 172.

B. III. 3857/1932. sz. BJD XXVI. (1934) 58/II.

B. III. 3717/1932. sz. BJD XXVI. (1934) 170.

LENGYEL AURÉL (szerk.): *Büntetőjogi döntvénytár* XXVII. kötet. Jogtudományi Közlöny Szerkesztősége, Budapest, 1935:

B. III. 4237/1933. sz. BJD XXVII. (1935) 79.

B. III. 5533/1933. sz. BJD XXVII. (1935) 80.

B. III. 3628/ 1933. sz. BJD XXVII. (1935) 73.

B. I. III. 1169/1934. sz. BJD XXVII. (1935) 128.

B. III. 3484/1933. sz. BJD XXVII. (1935) 85.

B. III. 5407/ 1933. sz. BJD XXVII. (1935) 75.

B. III. 237/1934. sz. BJD XXVII. (1935) 77.

B. III. 6553/1933. sz. BJD XXVII. (1935) 78.

B. III. 1319/1934. BJD XXVII. (1935) 129.

B III. 2816/1934. sz. BJD XXVII. (1935) 162.

B. III. 3628/1933. sz. BJD XXVII. (1935). 73.

B III. 2816/1934. sz. BJD XXVII. (1935) 162.

B. HI. 1962/1934. sz. BJD XXVII. (1935) 163.

B. III. 2947/1933. sz. BJD XXVII. (1935) 86.

Országgyűlési anyagok:

KI 1931-1936. I. k. = *Az 1931. évi július hó 18-ára összehívott Országgyűlés Képviselőházának irományai* I. kötet. Athenaeum, Budapest, 1932.

KN 1931-1936. III. k. = *Az 1931. évi július hó 18-ára hirdetett Országgyűlés Képviselőházának naplója* III. kötet. Athenaeum, Budapest, 1932.

KN 1931-1936. VI. k. = *Az 1931. évi július hó 18-ára hirdetett Országgyűlés Képviselőházának naplója* VI. kötet. Athenaeum, Budapest, 1932.

FN 1931-1936. I. k. = *Az 1931. évi július hó 18-ára hirdetett Országgyűlés Felsőházának naplója* I. kötet. Athenaeum, Budapest, 1932.

Szekunder irodalom

ANGYAL 1929. = ANGYAL PÁL: *Okirathamisítás, bélyeghamisítás, védjegybitorlás, csalárd és vétkes bukás*. Athenaeum, Budapest, 1929.

ANGYAL 1942. = *Az uzsora és a hitelsértés*. Attila-Nyomda, Budapest, 1942.

ANTALFFY 1942 = ANTALFFY MIHÁLY: *Vétel, csere*. In: SZLADITS KÁROLY (szerk): *Magyar magánjog 4. Kötelmi jog – Különös rész*. Grill, Budapest, 1942. 197-372.

AUER 1936. = AUER GYÖRGY: *Ujabb irányelvek legfelsőbb bíróságunk büntetőjogi gyakorlatában*. Magyar Jogi Szemle 1936/5. 198-205.

BALÁZS 1933. = BALÁZS JENŐ: *A hitelsértési törvény alkalmazásához*. Jogtudományi Közlöny 1933/2. 10-12.

BERNHARD 1914. = BERNHARD MIKSA: *Bűnvádi csődper*. Ráth Mór, Budapest, 1914.

DARVAI 1908. = DARVAI JÁNOS: *Elkövethet-e a bizományos sikkasztást a bizományi árukra nézve?* A Jog 1908/37. 262-264.

DEGRÉ 1933. = DEGRÉ MIKLÓS: *A hitelsértésről szóló új törvény*. In: HELLER ERIK – MOÓR GYULA – RÁCZ GYÖRGY (szerk.): *Büntetőjogi tanulmányok Angyal Pál születése 60-ik és jogtanári működése 35-ik évfordulójának emlékére*. Pallas, Budapest, 1933. 172-178.

DELACASSE 2023. = DELACASSE KRISZTINA: *A fizetéseképtelenség körüli csalárdság és csalárd bukás*. In: BÓDINÉ BELIZNAI KINGA – GOSZTONYI GERGELY (szerk.): *Jogtörténeti Parerga III: Ünnepi tanulmányok Mezey Barna 70. születésnapja tiszteletére*. ORAC, Budapest, 2023. 213-219.

EGRI BÓNIS 1931. = EGRI BÓNIS PÁL: *Hitelsértés és adósvédelem*. Ügyvédek Lapja 1931/8-10. 8-9.

FAYER 1905. = FAYER LÁSZLÓ: *A magyar büntetőjog kézikönyve*. Franklin, Budapest, 1905.

FINKEY 1899. = FINKEY FERENC: *A szándék fogalma és ismérvei a büntetőjogban, különös tekintettel „a szándék hiánya miatt” történő felmentésekre*. Pesti Lloyd, Budapest, 1899.

FINKEY 1900. = FINKEY FERENC: *Dolus*. In: MÁRKUS DEZSŐ (szerk.): *Magyar Jogi Lexikon III. kötet*. Pallas, Budapest, 1900. 63-75.

FINKEY 1914. = FINKEY FERENC: *A magyar büntetőjog tankönyve*. Grill, Budapest, 1914.

FINKEY 1915. = FINKEY FERENC: *A jogtalanság, mint a büntetendő cselekmény ismérve*. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1915.

HELLER 1937. = HELLER ERIK: *A magyar büntetőjog általános tanai: rövidített tankönyv*. Szent István Társulat, Budapest, 1937.

KAPOSI 2002. = KAPOSI ZOLTÁN: *Magyarország gazdaságtörténete 1700 – 2000*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2002.

KARSAI 2012. = KARSAI KRISZTINA: *Az ultima ratio elvről - másképpen*. In: JUHÁSZ ZSUZSANNA–NAGY FERENC – FANTOLY ZSANETT (szerk.): *Sapientia Sat. Ünnepi kötet Dr. Cséka Ervin professzor 90. születésnapjára*. Szeged, 2012. 253-260.

KOLOSVÁRY 1903. = KOLOSVÁRY BÁLINT: *Magánjogi végszükség*. Magyar Jogász-újság 1903/7. 137-139.

LENGYEL 1929. = LENGYEL AURÉL: *Fizetéseképtelenségi büntetőjogunk reformja*. Franklin, Budapest, 1929.

LENGYEL 1932. = LENGYEL AURÉL: *Törvényjavaslat a hitelsértésről*. Jogtudományi Közlöny 1932/13. 78-80.

MECSÉR 1940. = MECSÉR JÓZSEF: *A hitelsértés bűncselekménye az elmélet és a gyakorlat megvilágításában*. M. Kir. Ferenc József Tudományegyetem Barátainak Egyesülete, Szeged, 1940.

MOLNÁR 2021. = MOLNÁR ERZSÉBET: *Jogellenesség mint tényállási elem: Gondolatok a jogtalanság-fogalom tényállásban betöltött funkciójáról*. FORVM: Acta Juridica et Politica 2021/4. 199-2014.

NAGY 1913. = NAGY FERENC: *A magyar kereskedelmi jog kézikönyve* 2. kötet. Athenaeum Budapest, 1913.

NOVÁK 1929. = NOVÁK SÁNDOR: *A hitelezőket károsító cselekmények megtorlásáról szóló törvényjavaslat*. Athenaeum, Budapest, 1929.

PÉTERVÁRI 2020. = PÉTERVÁRI MÁTÉ: *A kivételes hatalom magánjogi viszonyokra gyakorolt hatása és a csődönkívüli kényszeregyezés bevezetése Magyarországon*. In: FARKAS ÁDÁM - KELEMEN ROLAND (szerk.): *Szkülla és Kharübdisz között – Tanulmányok a különleges jogrend elméleti és pragmatikus kérdéseiről, valamint nemzetközi megoldásairól*. Magyar Katonai Jogi és Hadijogi Társaság, Budapest, 2020. 149-153.

SZLADITS 1930. = SZLADITS KÁROLY: *Dologi jog*. Grill, Budapest, 1930.

SZOMORA 2009. = SZOMORA ZSOLT: *A jogi tárgy funkció és jogtárgyharmonikus értelmezés*. Bűnügyi Szemle 2009/2. 11-17.

SZOMORA 2023. = SZOMORA ZSOLT: *A sértetti (pótmagánvádlói) legitimáció alapjogsértő módon történő szűk értelmezése semmisített meg az Alkotmánybíróság büntetőbíróági döntéseket*. Magyar Jog 2023/10. 625-628.

STEINER 2021. = STEINER GÁBOR: *A csődbűncselekmény hazai fejlődéstörténete a 20. században*. Jogtörténeti Szemle 2021/3. 42-52.

TOMKA 2011. = TOMKA BÉLA: *Gazdasági növekedés, fogyasztás és életminőség*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2011.

TOMKA 2000. = TOMKA BÉLA: *A magyarországi pénzintézetek rövid története, 1936-1947*. Aula Kiadó, Budapest, 2000.

TÚRY 1941. = TÚRY SÁNDOR KORNÉL: *Gazdasági szemlélet és büntetőjog*. Attila-Nyomda Részvénytársaság, Budapest, 1941

VÁMBÉRY 1913. = VÁMBÉRY RUSZTEM: *Büntetőjog*. Grill, Budapest, 1913.

VARGHA 1892. = VARGHA FERENC: *Controvers kérdések a csalárd és a vétkes bukásnál*. Magyar igazságügy 1892/5. 387-404.

ZÖLDY 1930. =ZÖLDY MIKLÓS: *A hitelezőket károsító bűncselekmények: a fizetési képtelenségekhez fűződő bűnkeretek alapja, fejlődése és mai helyzete*. Tébe, Budapest, 1930.

Jogforrások

1878:V. tc. a magyar büntető törvénykönyv a büntettekéről és vétségekről

1878:V. tc. indokolása a magyar büntető törvénykönyv a büntettekéről és vétségekről

1932:IX. tc. a hitelsértésről.

1932:IX. tc. indokolása a hitelsértésről.

6/2018. számú BJE határozat

15/2023. (VII. 24.) sz. AB határozat